

LICHAMELIJKE OPVOEDING

KONINKLIJKE VERENIGING VAN LERAREN LICHAMELIJKE OPVOEDING

Topic: Het nieuwe leren

Jaargang 93

Notulen voorjaarsvergadering

8 juli 2005

Digitaal leerlingvolgsysteem voor bewegen

Interview met Erica Terpstra

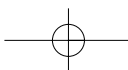
8

KVLO
webkring

KVLO

www.kvlo.nl

NIEUWE NORMEN AKOESTIEK EINDELIJK VASTGESTELD

NIEUWE NORMEN VOOR AKOESTIEK

Het was een moeizaam proces, dat vele jaren in beslag nam, maar op 17 mei zijn de nieuwe normen voor akoestiek aangenomen door de Normcommissie Overdekte Multidisciplinaire Sportaccommodaties. Ondergetekende vertegenwoordigde de afgelopen jaren de KVLO in deze normcommissie. Onze nieuwe onderwijskundige voor huisvesting, Henry Hennink, heeft mijn plaats vanaf heden in de Normcommissie overgenomen.

Door: Baukje Zandstra

Dankzij de vasthoudendheid vanuit de KVLO en met grote dank aan de professionele inbreng van Lau Nijs van de TU Delft, Faculteit Bouwkunde, zijn de normen aanzienlijk aangescherpt en veel reëler. Tevens is er een betere testmethode ontwikkeld.

BEPALING

Voor de bepaling van de nagalmtijd wordt voortaan niet alleen de vloeroppervlakte maar ook het volume en een constante gemiddelde geluidsabsorptiecoëfficiënt (=0,25) van vloer, wanden en plafond meegenomen.

EFFECT

Voor gymzalen die kleiner zijn dan 14x22x5.5 levert dat een nagalmtijd op die niet boven 1,0s mag uitkomen. In volumineuze sporthallen kan de nagalmtijd probleemloos wat lan-

ger zijn. In bijgaande tabellen ziet u welke waarden dit oplevert.

HAALBAARHEID

Ik citeer Lau Nijs: 'Een constante gemiddelde absorptiecoëfficiënt voor alle zaalvolumes heeft de charme van de eenvoud. In de praktijk zal de ontwerper gedwongen zijn om enige marge in te bouwen, zodat 0.28 waarschijnlijk een geschikt uitgangspunt is. Zo'n waarde is helemaal geen zware opgave. Als we aannemen dat de vloer een paar procent absorbeert en dat het plafond wordt ontworpen op 60%, dan zullen de wanden 25 à 30 procent moeten absorberen. In veel hallen wordt absorptie aangebracht op het bovenste deel van de wanden, zodat die waarden makkelijk bereikt worden. Ook het uitzoeken van een beetje slimme baksteen (zoals in

zwembaden, bijvoorbeeld) kan helpen.'

SPORTHAL MET ZAALDELEN

Bij de normering van sporthallen in drie kleinere zaaldelen, gescheiden door een vouw wand, moeten de normen per zaaldeel worden toegepast.

STATUS NORMEN

Normen en testmethode dragen een ISA-code, worden beheerd door NOC*NSF en zijn openbaar. Deze inmiddels geformaliseerde norm vervangt alle bestaande wensen, eisen en aanbevelingen inzake nagalmtijd en achtergrondgeluid. De normen zijn verkrijgbaar bij ISA Sport op Papendal (tel.: 026 483 4610).

1. NAGALMTIJD PER FREQUENTIEBAND

De nagalmtijd per frequentieband is het rekenkundig gemiddelde van alle meetresultaten bij alle bron- en microfoonposities per frequentieband, het betreft de frequentiebanden 125, 250, 500, 1000, 2000 en 4000 Hz

Tabel 2: tijd in seconden

soort ruimte		tijd [s]
A t/m E	Alle categorieën	Tgem.: T _{max} ≥ 0,7

2. ACHTERGRONDGELUIDSNIVEAU

Tabel 3: geluidniveau in decibel

soort ruimte		geluidniveau [dB(A)]
A t/m E	Alle categorieën	≤ 40

Het achtergrondgeluidniveau is het geluidniveau dat in een onderwijs of wedstrijdruimte wordt gemeten zonder dat er activiteiten plaatsvinden.

Kenmerk: de norm geeft de nagalmtijd en het geluidniveau weer als akoestische parameters in overdekte multidisciplinaire sportaccommodaties op basis van de totale ruimte-inhoud. Zie tabel 1.

Normatieve referentie code: ·N/A1.1 testmethode

Tabel 1: categorieën wedstrijdruimten in overdekte multidisciplinaire sportaccommodaties, in meters, inhoud m³ en de nagalmtijd in seconden

	soort ruimte	maatvoering [m]	hoogte [m]	inhoud [m ³]	nagalmtijd [s]
A.1	Gymnastieklokaal	tot 14 x 22 m	5,5 m	≤1.700 m ³	≤1,0
A.2	Sportzaal	13 x 22 m	7 m	1.701-2.100 m ³	≤1,1
A.3	1/3 sporthal / sportzaal	14 x 24 m	7 m	2.101-2.400 m ³	≤1,2
B.1	Sportzaal	16 x 28 m	7 m	2.401-3.200 m ³	≤1,3
B.2	Sportzaal	22 x 28 m	7 m	3.201-4.350 m ³	≤1,4
B.3.	2/3 sporthal	32 x 28 m	7 m	4.351-6.300 m ³	≤1,5
C.1	Sporthal	24 x 44 m	7 m	6.301-7.400 m ³	≤1,6
C.2	Sporthal	28 x 48 m	7 m	7.401-9.500 m ³	≤1,7
C.3	Sporthal	28 x 48 m	9 m	9.501-10.400 m ³	≤1,9
D.1	Sporthal	28 x 88 m	7 m	10.401-17.250 m ³	≤2,0
D.2	Sporthal	35 x 80 m	10 m	17.251-29.000 m ³	≤2,3
E	Overige afmetingen			≥ 29.001	

CORRESPONDENTIE: Onderwijs2@kvlo.nl

INHOUD

TOPIC: HET NIEUWE LEREN

Het nieuwe leren. Jazeker, leren doe je tegenwoordig anders dan vroeger. Of niet soms. In dit topic zijn we op zoek gegaan naar de herkomst van het nieuwe leren. We proberen het een plaats te geven door te kijken hoe het geworteld is. Het blijkt dat de term veelvuldig wordt gebruikt in allerhande publicaties. Wat hebben die gemeenschappelijk? De vraag is ook of wel toe moeten geven aan al die vernieuwingen. Verder nog een praktische uitwerking hoe een school met competenties werkt.

6

HOE NIEUW IS NIEUW LEREN?

Hans Dijkhoff

9

HET NIEUWE LEREN

Frank Jacobs, Anne Luderus en Harry Stegeman

14

LO EN HET NIEUWE LEREN

Maarten Massink

9

HET NIEUWE LEREN

Met behulp van drie vragen wordt in dit artikel gekeken naar drie gerespecteerde leertheorieën: behaviourisme, cognitivisme en constructivisme. Veranderingen in het denken leiden vaak ook tot onderwijsveranderingen. Het gaat hier om een geleidelijk proces waarin we van onderwijzen overgaan naar leren.

Frank Jacobs, Anne Luderus en Harry Stegeman

30

BELEVES

Cijfers geven vanuit de losse pols; kijken naar de individuele prestatie van een individu of meetbare gegevens vastleggen die voor iedereen hetzelfde zijn. En dan ook nog een ontwikkeling op de langer termijn bijhouden. Dat is nogal wat. Dit digitale hulpmiddel is een uitkomst!

Arnold Consten en Chris Mooij

38

SPELERVARINGEN BEGRIJPEN, INTEGREREN EN TOEPASSEN (1)

Als vervolg op het thematiseren van spelproblemen wordt in dit artikel ingegaan op het belang van reflecteren op spelprincipes. Dit wordt gedaan aan de hand van info-/taakbrieven.

Edwin Timmers, Thiemo Meertens, en Maarten Massink

23

PRAKTIJK

24

HOGER DAN HOOG (4)

Bas Baremans

RUBRIEKEN Eerste pagina 5 Van het hoofdbestuur, notulen voorjaarsvergadering 18 Aan de bak in het vak 37 Ko Lum 44
Laatste pagina 46 Van het hoofdbestuur, kandidaatstelling Ton van Rijn 47

EN VERDER Nieuwe normen akoestiek / Baukje Zandstra 2 KVLO-NGF golf trophy 13 Leerroute hulp bij bewegingsproblemen / Corina van Doodewaard 27 'De KVLO heeft in mij een overtuigd maatje' / Hans Dijkhoff 29 Gymnastiek een Volkszaak (10) / J. Steendijk-Kuypers 34
Soft- en honkbalclinics voor het onderwijs / Aernout Dorpmans 42 25ste Thomas Jazzdansdagen 45

TRENOMAT SCHEIDINGSWANDEN

De nieuwste generatie zaalscheidingen

Trenomat Acoustic®

- Geluidsreductie en geluidsabsorptie in **alle** zaal delen door **nieuw** akoestisch wandmateriaal!
- Ook voor renovatie en verbeteren van de akoestiek in bestaande accommodaties!

De Graaf en van Stijn B.V.
Postbus 32
2420 AA Nieuwkoop
Tel: (0172) 57 97 20
Fax: (0172) 57 26 70
www.trenomat.nl
info@trenomat.nl

ZWERFSPORT OUTDOOR

LET OP: Voor al uw sportieve werkweken

Nederland
Kotterbos

Back to nature

Ervaar de stilte van de natuur vanaf ons tentenkamp in de Franse Ardennen en Duitse Eifel. Eerlijke outdoor activiteiten als abseilen, kano-varen, vlottenbouwen, tokkelen, bivak en volop kampvuur bouwen: perfecte samenwerkingsvormen!

België
Ardennen

Duitsland
Eifel

Frankrijk
Ardennen
Alpen
Verdon
Ardèche

Luxe survival, 2e fase en cultuur

Het grootste aanbod van groepshuizen en bungalowparken bieden wij in Belgische Ardennen. Locaties in het Ourthe- en Amblèvedal. Tal van mogelijkheden voor culturele excursies.

Italië
Dolomieten
Gardameer

Slovenië
Bled

Outdoor Xtreme

De outdoor activiteiten in puurste zin van het woord beleven de leerlingen in Italiaanse Dolomieten en Franse Alpen: canyoning, raften, via ferrata, hydrospeed, tubing en kayak.

Samenwerken - Bewegen - Samen leren - Natuur ervaren - Beleven - Grensverleggend

www.zwerfsport.nl ~ info@zwerfsport.nl ~ Tel 023-5628370 Fax 023-5652986

Vertigo® Climbing Structures & Equipment by
superior by design
&
Schelde International
voor uw complete
sporthalinrichting

klim-
wanden
conform
EN12572
&
EN1176

www.scheldeinternational.nl • www.vertigo-klimwanden.nl

Brezo Kampen

schoolkleding.nl

Haatlanderdijk 22, 8263 AR Kampen

Tel. 038 - 333 15 35 / Fax 038 - 333 10 91

E-mail: brezo@hetnet.nl / Website: www.brezo.nl

schoolkampen
schoolsportdagen
personeelsuitstapjes

nautilus

zandstraat 17
5331 PG KERKDRIEL

0418-632887

www.nautilus.nl

LANDELIJKE ACTIEDAG: 14 SEPTEMBER

EERSTE PAGINA DOOR GERT VAN DRIEL

In dit laatste nummer voordat iedereen op vakantie is nog een laatste stand van zaken over de acties voor het behoud van de urenbescherming in het voortgezet onderwijs.

Nadat duidelijk werd dat gesprekken en acties gericht op het ministerie van onderwijs weinig meer uit konden halen, minister Maria van der Hoeven volhardt in haar voornemen om het verplichte aantal uren lichamelijke opvoeding uit de wet te schrappen, hebben wij ons gericht op de uiteindelijke beslissers: de woordvoerders onderwijs van de verschillende fracties in de Tweede Kamer.

In de afgelopen maanden hebben wij met vrijwel alle fracties gesproken. In deze gesprekken is duidelijk geworden dat er bij de onderwijswoordvoerders veel begrip is voor ons standpunt. In de meeste gesprekken blijkt dat er weliswaar wordt ingestemd met de door de minister aangehangen besturingsfilosofie van deregulering (Koers VO), maar dat men vindt dat het toepassen van deze filosofie in dit geval te ver gaat. Het kind dreigt hier met het badwater te worden weggegooid.

De tegenstrijdigheid in het beleid van de minister krijgt weinig waardering. Enerzijds via een alliantie met NOC*NSF een grotere bemoeienis van het ministerie met het veld van bewegen en sport in het onderwijs bepleiten en tegelijkertijd het verwijderen van de wettelijke basis voor een minimum aan uren verplicht voor alle leerlingen. Van meerdere kanten hebben wij de toezegging gekregen dat er bereidheid is tot het indienen van een amendement om de voorgestelde wetswijziging te corrigeren.

Als ondersteuning van de acties gericht op de Tweede Kamer zijn wij gestart met een mediacampagne om een publiek debat over het belang van bewegingsonderwijs voor alle leerlingen op gang te brengen. Zeker geholpen door de publiciteit rond de alliantie, is het gelukt om in de afgelopen weken soms zelfs dagelijks de pagina's van de landelijke dagbladen te halen. Tegelijkertijd zijn we begonnen met het werven van andere steunbetuigers door het rondsturen van een petitie die gericht is op de regering en de Tweede Kamer, en waarin gevraagd wordt om af te zien van het afschaffen van de urenbescherming. Deze petitie wordt gesteund door een groot aantal landelijk opererende organisaties, zoals: Ouderverenigingen van leerlingen in het VO, vereniging van leerlingen Laks, Vereniging van Nederlandse Gemeenten, LC, NISB en NOC*NSF. Ook in de sector gezondheidszorg is er steun van een aantal belangrijke organisaties als Zorgverzekeraars Nederland, De Hartstichting, meerdere patiëntenverenigingen, NIGZ en de Nederlandse raad voor volksgezondheid en zorg. Door vele leden is de petitie ook ter ondertekening aangeboden aan allerlei plaatselijke organisaties en personen. Ook vanuit het Europees verband van lerarenverenigingen is het Ministerie van Onderwijs benaderd. Met het schrappen van de urenverplichting wordt Nederland het eerste Europese land waar uren lichamelijke opvoeding niet in de wet zijn verankerd.

De behandeling van het betreffende wetsvoorstel zal plaatsvinden na het zomerreces. Om na de vakantieperiode opnieuw de aandacht te krijgen van de pers en de Tweede Kamer willen wij opnieuw aandacht vragen voor deze zaak door op 14 september een landelijke actiedag voor verplicht bewegingsonderwijs te organiseren. Wij zullen daarvoor met behulp van leerlingen, leden en studenten van de ALO's een beweegdag op en rond het Binnenhof organiseren. Door dit spektakel en enkele landelijk bekende sprekers hopen wij daarmee aandacht van de pers te krijgen. Op deze dag willen wij ook de petitie aanbieden aan regering en Tweede Kamer. Tevens zouden wij de protestkaarten van veel leerlingen aan willen bieden, daarvoor vragen wij de medewerking van afdelingsbesturen en leden op alle scholen.

Behalve in Den Haag zou ook op alle scholen duidelijk moeten worden, door plaatselijke acties als een pauze beweegactiviteit, dat het er nu op aankomt. Bij LO 9 zal een poster gevoegd worden met informatie en suggesties. Via onze website zullen wij u - klik de button 'GYM MOET' aan - direct op de hoogte houden. Laten we nog eens goed duidelijk maken dat verplicht bewegingsonderwijs voor alle leerlingen een must is in een samenleving van toenemende bewegingsarmoede en overgewicht!

COLOFON LICHAAMELIJKE OPVOEDING is een uitgave van de Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding (KVLO)

Redactie: Hans Dijkhoff (*eindredacteur*) Jacqueline Tangelder (*redactiemedewerkster*) **Redactieraad:** Harry Stegeman (vz), Hilde Bax, Marianne van Bussel-Schippers, Bert Boetes, Lars Borghouts, Danny van Dijk, Ernst Hart, Maarten Massink, Chris Mooij, Eric Pardon. **Redactieadres:** KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist, e-mail: redactie@kvlo.nl
Abonnement Lichamelijke Opvoeding: Jaarabonnement € 55,- (buitenland € 80,-) Losse nummers € 3,- (excl. verzendkosten) **Handelsadvertenties:** Bureau Van Vliet BV, Passage 13-21, Postbus 20, 2040 AA Zandvoort, fax: 023 5717680 e-mail: zandvoort@bureauvanvliet.com www.bureauvanvliet.com **Verschijningsdata 2005:** 21 jan., 11 feb., 11 maart, 1 april, 29 april, 20 mei, 17 juni, 8 juli, 19 aug., 9 sep., 30 sept., 21 okt., 18 nov., 9 dec. **Druk:** Drukkerij Giethoorn Ten Brink, Postbus 41, 7940 AA Meppel. Tel.: 0522 855111.
Vormgeving: FIZZ new media solutions, Stationsweg 29, 7941 HC Meppel. Tel.: 0522 246162. **DTP:** Jan Ottens, Drukkerij Giethoorn Ten Brink. Aanbieding en plaatsing van teksten en foto's houdt tevens mogelijk gebruik op de KVLO-website in, uiteraard met vermelding van auteur en fotograaf. Overname van artikelen is alleen toegestaan met bronvermelding en na goedkeuring van de auteur. De redactie is verantwoordelijk voor de samenstelling. Niet alle artikelen behoeven de (volledige) instemming van de redactie te hebben. Mededelingen vanwege de vereniging en artikelen, die het beleid van de vereniging raken, zijn voor verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur. **Dagelijks bestuur KVLO:** G. van Driel, voorzitter mw. drs. B. Zandstra, secretaris mw. M. G. van Bussel-Schippers, penningmeester e-mail: bestuur@kvlo.nl **De afdeling rechtspositie is dagelijks bereikbaar van 12.30 tot 16.30 uur** Bezoekadres: Zinzendorlaan 9. e-mail: irp@kvlo.nl **Ledenadministratie:** abonnementen en personeelsadvertenties: KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist. fax: 030 6912810 e-mail: ledenadm@kvlo.nl www.kvlo.nl Opzeggingen dienen aangetekend te geschieden vóór 1 december van het lopende jaar (kandidaatleden vóór 1 augustus). De opzeggingen worden door de KVLO bevestigd. Contributie KVLO: zie de website of neem contact op met onze ledenadministratie **Secretariaat Thomas Groepering:** Drs F. Huijboom, P. Potterstraat 26, 5143 GX Waalwijk, tel.: 0416 333022, e-mail: fred.huijboom@wxs.nl **ISSN-nummer: 0024-2810**
Telefoon: ledenadministratie 030 693 7676, algemeen 030 692 0847

HET NIEUWE LEREN

INZICHTEN MET EEN BAARD?

HOE NIEUW IS NIEUW LEREN?

In LO 3 besteedden we aandacht aan competentiegericht leren. Een van de vormen van leren die als 'nieuw leren' bestempeld wordt. Dit topic gaat over onderwijsvernieuwingen die enkele gemeenschappelijke kenmerken vertonen. In dit verhaal wordt geprobeerd de vernieuwingen een plaats te geven. Houdt het onderwijs wel gelijke tred met de ontwikkelingen? Door: Hans Dijkhoff

De pijlers onder het huidige onderwijssysteem zijn al oud: ze dateren uit voorgaande eeuwen. De waarheid werd opgeschreven in boeken, de kennis op school overgedragen. Nog steeds denken we dat kennis pas 'waar' is, wanneer we het op papier kunnen vinden. Toen ons scholenstelsel in de 19e eeuw werd ingericht, organiseerden we scholen als een soort lopende band waarbij leerlingen langs klaslokalen, leraren en leerstof werden geleid, gelijk als het productieproces in de fabrieken uit die tijd. Zo ontstond een complex stelsel van toetsen, examens en regels, dat leerlingen rangschikt langs de lijn van dom naar knap. Het kon toen ook zo. Want niet iedereen ging na die basis verder met leren. De meerderheid gingen werken of het huishouden in. Wie knap was (lees een hogere sociale status had), mocht verder leren en kon zich een (nog) hogere maatschappelijke positie verwerven.

Goede swing

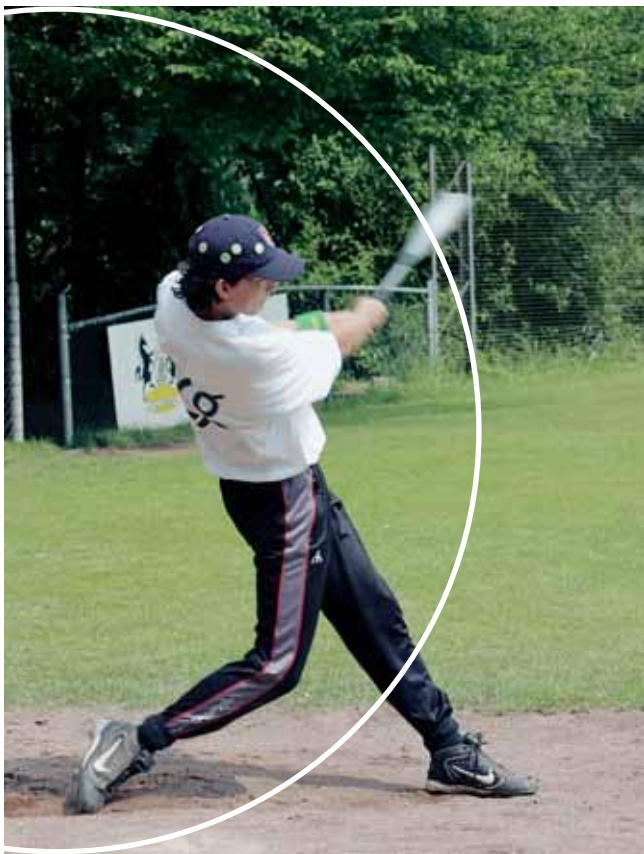

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Het zo ontwikkelde scholenstelsel heeft sterk bijgedragen aan de sociale en economische ontwikkeling van onze samenleving.

KRUISPUNT

Onze wereld is nu op eenzelfde cruciaal kruispunt gekomen als 500 jaar geleden toen het tijdperk van de Renaissance aanving. Ons post-industriële tijdperk wordt beheerst door veelvoudige veranderingen, die elk hun tegenkrachten oproepen. Technologieën zetten reeds lang bestaande basisactiviteiten en gevestigde ordes op losse schroeven. Hele tussenlagen, branches, bedrijfstakken verdwijnen of verschieten grondig van kleur. Beroepen komen en gaan. In het jaar 2014 zal 60% van de banen te vinden zijn in sectoren die nu nog niet eens bestaan! En het onderwijs? Dat doet het over het algemeen nog steeds op dezelfde manier als eeuwen geleden.

De nadelen van het huidige onderwijs zijn:

- het klassikale leerjarensysteem richt zich slechts op eenderde van de leerlingen; daardoor komen de goede en minder snelle leerlingen tekort
- het klassikale leerjarensysteem heeft de schijn van een sociale band (mechanische solidariteit)
- leerlingen worden gedwongen één leerstijl te hanteren, namelijk die van de docent
- het systeem van testen, toetsen en examineren zegt vooral iets over de wijze waarop iemand kennis kan reproduceren
- wat betreft de inrichting van ons onderwijs zijn we grotendeels voorbijgegaan aan de ontwikkelingen van toenemende zelfstandigheid, toenemende diversiteit en vooral toenemend ander leervermogen van jongeren.

Tel daarbij nog de wereld van het internet op waar een schat aan informatie binnen handbereik ligt en het is makkelijk te bevatten dat het anders moet.

TERUG IN DE TIJD

Begin december 2002 overleed de onderwijsfilosoof Ivan Illich. Zijn oproep tot onderwijsvernieuwing was radicaal 'schaf de scholen af.' In zijn *Deschooling Society* (1971) schreef hij: 'Op school wordt de leerling getraind om

- onderwijs te verwarren met leren
- examens met ontwikkeling
- diploma's met competentie'.

De school - zo meende hij - vervreemdt van het 'ware leren'. Toen ik in de jaren zeventig van de vorige eeuw op de toenmalige pedagogische academie zat, moest ik Illich' boek over ontscholing van de maatschappij lezen.

In het boek *Pedagogie van de onderdrukten* (Paolo Freire, 1972), toen ook een aanrader op de PA, leerde Freire het gewone volk in de sloppenwijken van Rio de Janeiro in enkele weken lezen en schrijven op basaal niveau. Dat kon, want iemand die gemotiveerd is, leert snel(ler).

HET NIEUWE LEREN

Als we kijken naar bovenstaande auteurs, dan zien we dezelfde inzichten. Dat hun drive uit een maatschappijkritische hoek kwam (van bureaucrativering word je niet slimmer en laat jezelf niet dom houden, wie de letters kent, heeft de macht; in beide gevallen een soort bevrijdingspedagogiek) maakt niet uit, alleen in die tijd werden ze gezien als idealisten. Het blijkt echter dat ze gelijk hadden.

Het begrip 'het nieuwe leren' dateert uit de tweede helft van de jaren '90. Belangrijkste pijler: adequaat handelen in plaats van weten en kennen. Het nieuwe leren omvat zo ongeveer alle concepten die te maken hebben met modern onderwijs: leerlingen zelfstandig laten leren (bij voorkeur met behulp van ict) in plaats van uitsluitend klassikale en cognitieve kennisoverdracht. In het nieuwe leren gaat veel aandacht uit naar het zelf construeren van kennis en het verwerven van vaardigheden. Niet leren voor een goed rapport, maar je competenties eigen maken die je nodig hebt in maatschappij en beroep.

Kenmerken van nieuwe leerarrangementen zijn:

- meer keuzevrijheid
- meer vraagsturing dus meer maatwerk
- meer zelfsturing meer coöperatief leren
- minder gebonden aan bron, tijd en plaats
- minder leren van inhoudsexperts
- meer leren van het web en van elkaar.

Dankzij voortschrijdend hersenonderzoek weten we steeds meer van leerprocessen. Roger Sperry, Nobelprijswinnaar in 1981 voor zijn hersenonderzoek, ontdekte hoe beide hersenhelften zich functioneel specialiseren en met elkaar communiceren via het corpus callosum en ontdekte dat beide hersenhelften elk gespecialiseerd zijn in diverse intellectuele taken.

'Bij de mens heeft elke hersenhelft zijn eigen waarnemingen, gewaarwordingen, gedachten en ideeën, die geïsoleerd zijn van overeenkomstige ervaringen in de andere hersenhelft.'

Onze linker hersenhelft is: beter in taal, spraak en logica; is gericht op het uiterlijk, logica, analyse, ratio, taal en spraak, rekenen en getallen, procedures en regels, denkt stapsgewijs, lineair; is gericht op controle, rechtlijnig denken, expliciete kennis.

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Weten wanneer je weg moet

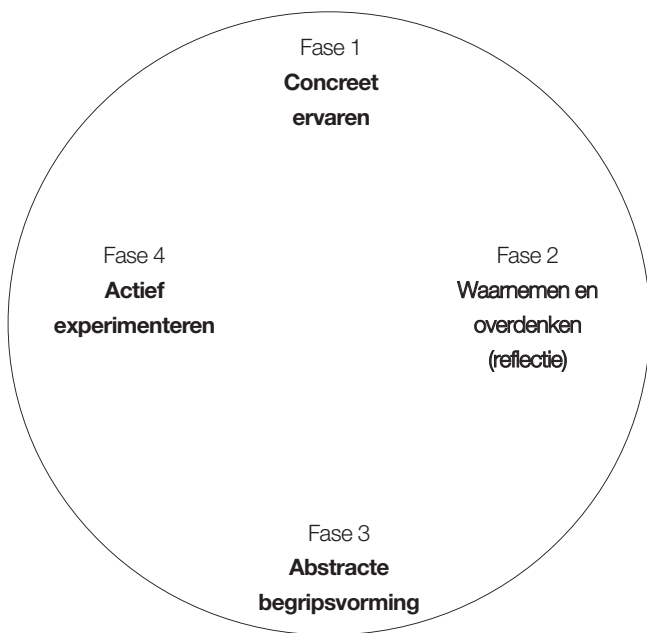
Onze rechter hersenhelft blinkt uit in verbeeldingskracht, muziekbeleving en emoties; is gericht op het innerlijk, emoties, intuïtie, verbeeldingskracht, muziek, kunst en dans, ruimtelijk inzicht en afbeeldingen, creativiteit, associatief, verbanden/eenheid, visie en flexibiliteit, impliciete kennis.

Onze hersenen zijn wellicht het meest complexe systeem dat we kennen. Alle moderne wetenschap (met name van de laatste 25 jaar) ten spijt weten we nog steeds niet hoe onze hersenen precies werken. Simpel en globaal voorgesteld gaat het aldus. Impulsen van buitenaf beïnvloeden via onze zintuigen ons denksysteem in drie stappen:

- 1 wat neem ik waar?
- 2 hoe reageer ik?
- 3 wat is het resultaat van mijn reactie?

Deze drie stappen samen noemen we 'herinnering'. Elke herinnering wordt vastgelegd in ons geheugen ofwel denksysteem. Allerlei speciale zaken als geluiden, afbeelding, kleuren en geuren versterken de impulsen die ons denksysteem krijgt. Op basis van zijn persoonlijkheid, gevoeligheden en dominanties schept iedereen een eigen subjectieve waarneming. Met name dit gegeven maakt klassikale, collectieve leerprocessen zo moeilijk. Dit gegeven vereist een nieuwe definitie van leren/onderwijs. 'Leren is het systematisch verwerven van nieuwe competenties, in een gestructureerde omgeving, waardoor iemands gedrag in wenselijke zin verandert.' Leren is dus geen kennisoverdracht maar gedragsverandering. *Competenties zijn persoonlijke, voor een groot deel leerbare bekwaamheden die tot uitdrukking komen in succesvol gedrag.*

In dit verband noem ik ook nog de cyclus van David Kolb, waarin hij verschillende manieren van kennis verwerven onderscheidt. Het ligt er maar aan welke dominantie sterker is.

De cyclus van Kolb

VERBREIDING

Naar schatting één op de vijf scholen in het basis- en voortgezet onderwijs experimenteert inmiddels met het 'nieuwe leren'. De term is eigenlijk een grabbelton voor allerlei onderwijsvernieuwingen, die één ding gemeen hebben: de gedachte is dat kinderen van nature gemotiveerd zijn te leren. Als een school die motivatie maar aan weet te boren, doet de 'zelfsturende' leerling de rest.

Het studiehuis in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs bevat al elementen van het nieuwe leren, maar experimentele scholen als Slash 21 in Lichtenvoorde of UniC in Utrecht gaan een stuk verder. De radicaalste variant is het particuliere Iederwijs, waar kinderen zelf kiezen 'wat, hoe en op welk moment ze iets willen leren'.

NIET TE STOPPEN?

Op een workshop tijdens een onderwijsconferentie over het nieuwe leren, gehouden in Utrecht op 9 maart, vormde de uitgangspunten voor nieuwe inrichting van de onderbouw van het voortgezet onderwijs, zoals beschreven in het rapport 'Beweging in de onderbouw' (2004), uitgangspunt voor de discussie.

De belangrijkste kenmerken van de basisvorming:

- de leerling leert actief en in toenemende mate zelfstandig
- de leerling leert samen met anderen
- de leerling leert in samenhang
- de leerling oriënteert zich
- de leerling leert in een uitdagende en veilige leeromgeving.

Dit zijn ook punten waar het om gaat als we het hebben over de kenmerken van nieuwe leerarrangementen.

Betekent dit nu dat we het van bovenaf opgelegd gaan krijgen? In zekere zin wel. Alleen mogen de scholen wel zelf bepalen langs welk scenario ze te werk gaan. Je kunt kiezen uit een viertal.

Scenario 1: We blijven dicht bij het bestaande.

Scenario 2: We maken echt werk van flexibilisering.

Scenario 3: We mikken op een herontwerp.

Scenario 4: Alles gaat op de schop.

Maar om moeten we. Hoe een en ander gefinancierd dient te worden, is een probleem op zich. Aan collega's vragen te investeren, maar daar geen middelen tegenover stellen is al vaker gedaan (eigenlijk bij iedere onderwijsvernieuwing/bezuiniging). In het kader van dit artikel ga ik hierop echter niet verder in.

SLOT

In dit artikel is geprobeerd de gemeenschappelijkheden van de huidige onderwijsvernieuwingen te duiden en een plek te geven. Wat in de jaren '70 van de vorige eeuw werd ingegeven vanuit een maatschappijkritische houding, bleek later wetenschappelijk onderbouwd: gemotiveerde leerlingen/mensen leren beter. Het onderwijs moet echter zorgen voor een rijke leeromgeving.

Omdat vernieuwingen gedragen moeten worden door de werkers in dat onderwijs, lijkt een gedoseerde invoering van belang. Het roer hoeft echter niet helemaal om. Laten we er met zijn allen voor zorgen dat we dat wat de leerlingen zelfstandig en zelfverantwoordelijk kunnen doen ook door hen laten doen. Er blijft echter genoeg over voor docenten om ze daarmee te helpen, met name in het aanlerende traject van nieuwe vaardigheden.

LITERATUUR

'Nieuw leren is hard leren', Peter Giesen en Mirjam Schöttelndreier.

De Volkskrant 5 maart 2005

'Hoe speelt een ROC in op het nieuwe leren?', Coen Free.

Lichamelijke Opvoeding 4 2004.

'Constructivisme; ofwel hoe leert een mens', Rob van der Haar.

<http://home.wanadoo.nl/leren/Constructivisme%20state%20of%20art.doc>

'Leren in de 21ste eeuw', Jan Simons.

<http://www.kpcgroep.nl/kennisOnLine/artikelen/index.asp?ArticleID=1323&SubjectID=47&ThemaID=6&>

CORRESPONDENTIE: hans.dijkhoff@planet.nl

HET NIEUWE LEREN

MOETEN HET ROER EN HET ROOSTER OM?

HET NIEUWE LEREN

Meer en meer scholen in het basis- en voortgezet onderwijs experimenteren met 'het nieuwe leren'. Waar komt die belangstelling zo ineens vandaan? En wat is het precies, dat nieuwe leren? In de media vechten de succesverhalen en de sceptische geluiden om de voorrang. Is het nieuwe leren effectiever dan het traditionele? Door: Frank Jacobs, Anne Luderus en Harry Stegeman

Het nieuwe leren is geen vastomlijnd of eenduidig begrip. Het is meer een paraplu waaronder tal van onderwijsvernieuwingen een plek hebben gekregen, zoals projectonderwijs, samenwerkend leren, probleemgestuurd onderwijs, het studiehuis, natuurlijk leren, authentiek leren, adaptief leren en toetsen in de vorm van assessments en portfolio's.

Het zijn onder meer de maatschappelijke ontwikkelingen, die ertoe hebben bijgedragen dat het nieuwe leren de wind in de zeilen kreeg. We zien bijvoorbeeld dat het onderwijs in onze samenleving al lang niet meer het monopolie heeft op kennis. Het moet concurreren met de veelheid aan mogelijkheden waarover jonge mensen vandaag de dag kunnen beschikken. Het moet zich naar vorm en inhoud aanpassen aan een open samenleving waarin informatie en opvattingen via beeld en geluid overal interactief beschikbaar zijn.

Maar het zijn vooral ook de nieuwe inzichten in de leerpsychologie, die aan de basis liggen van de vlucht die het nieuwe leren momenteel neemt.

In deze bijdrage wordt gestart met een zeer beknopte weergave van drie gerespecteerde leertheorieën: het behaviorisme, het cognitivisme en het constructivisme. Deze worden besproken aan de hand van de volgende onderwijsrelevante vragen: (1) wat wordt er geleerd?; (2) hoe wordt er geleerd?; (3) wanneer wordt er geleerd? Op basis van de leertheorieën en de antwoorden op de vragen, kan een lijn (een continuüm) worden getrokken van het oude naar het nieuwe leren. Scholen en vaksecties zullen zich qua 'filosofie' ergens op deze lijn (willen) bevinden.

We laten vervolgens een paar auteurs antwoorden geven op de vraag of het nieuwe leren wel effectiever is dan het meer traditionele en sluiten af met een pleidooi voor een genuanceerde benadering.

BEHAVIORISME

Als we naar het leren volgens het behaviorisme kijken, dan gaat het om verandering in de vorm of frequentie van waarneembaar gedrag. Leren wordt gezien als het aanbrengen van koppelingen (associaties) tussen elementen in de omgeving (stimuli) en gedragsantwoorden (responses)¹. Het lerende individu wordt beschouwd als een 'black-box'². Behavioristen houden zich niet bezig met de structuur van kennis bij een leerling; je kunt volgens hen alleen maar raden naar de processen die zich in het hoofd afspelen. Zij kijken naar leerlingen, slechts om te bepalen wanneer instructie moet plaatsvinden en welke bevestiging bij bepaalde leerlingen het meest effectief werkt. Belonen en straffen zijn daarbij de instrumenten. Gewenst gedrag

wordt beloond, ongewenst gedrag wordt gestraft.

We gaan naar de in de inleiding genoemde vragen. Het is bij het behaviorisme de leerkracht die bepaalt *wat* er wordt geleerd, en dat in termen van meetbare doelen. De leerkracht bepaalt ook de prikkels die de basis vormen voor het leren: ook het *hoe* van het leren is leerkrachtgestuurd. Het gewenste gedrag wordt door middel van belonen en straffen (door conditionering) nagestreefd; de inbreng van de leerling is daarbij niet relevant. Het is tenslotte ook aan de leerkracht *wanneer* er wordt geleerd.

Het behaviorisme kan aldus als een volledig leerkrachtgestuurd systeem worden getypeerd. Het is op zich een beproefd en goed werkend systeem: straffen en vooral belonen zijn in de regel goed werkende middelen.

COGNITIVISME

Het cognitivisme is een cognitieve psychologie, ontwikkeld vanuit de Gestaltpsychologie. De Gestaltpsychologie is geïnteresseerd in het opsporen van principes die onze waarneming structureren en organiseren. De mens wordt beschouwd als verwerker van informatie. De nadruk ligt daarmee op de cognitieve processen en structuren die aan uitwendig waarneembare gedragingen of prestaties ten grondslag liggen³. Cognitieve theorieën richten zich op de leerprocessen bij leerlingen: hoe ontvangen zij de informatie, hoe wordt de informatie opgeslagen en hoe is die weer oproepbaar? Het cognitivisme ziet leren als een actief proces, waarbij kennisnetwerken worden opgebouwd.

Het cognitivisme benadrukt, net als overigens het behaviorisme, de rol van de omgevingsfactoren bij het vergemakkelijken van het leren. Instructie, uitleg, demonstraties en geïllustreerde voorbeelden worden gezien als instrumenten bij het begeleiden van leerprocessen. Ook wordt op de rol benadrukt van het oefenen met correcte feedback. Wat is nu het verschil met het behaviorisme? De cognitivisten accepteren dat omgeving en instructiecomponenten niet alléén zorgen voor het leren dat resulteert vanuit een onderwijssituatie. De gedachten, overtuigingen, attitudes en waarden van leerlingen zijn ook van invloed. Bij het cognitivisme wordt de aandacht gericht op het veranderen van de leerling, door hem of haar aan te moedigen de juiste leerstrategieën te gebruiken. Bij het behaviorisme gaat het meer om het verkrijgen van een goede respons en minder om de manier waarop de leerlingen leren.

Het geheugen speelt in het leerproces een belangrijke rol. Leren komt voort uit het georganiseerd en op een betekenisvolle manier

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Gewoon veel oefenen

opslaan van informatie in het geheugen. Leerkrachten zijn verantwoordelijk voor het helpen van leerlingen bij het organiseren van nieuwe informatie en het relateren daarvan aan reeds aanwezige kennis. 'Vergeten' wordt gezien als het niet kunnen ophalen van in het geheugen opgeslagen informatie, of als het missen van de juiste link naar deze informatie.⁴

Net als bij het behaviorisme is het de docent, die bepaalt *wat* er wordt geleerd. Voor het antwoord op de vraag *hoe* er wordt geleerd, kijkt de docent naar de leerling om vast te stellen hoe de instructie moet zijn, zodat er geleerd kan worden. Hier is dus een duidelijk verschil met het behaviorisme. Het antwoord op de vraag *wanneer* er geleerd moet worden, is weer docentgestuurd.

CONSTRUCTIVISME

Het constructivisme steunt op een aantal basisopvattingen over leren. Als eerste heeft leren te maken met het verlenen van betekenis aan informatie door het individu. Kennis op zich bestaat niet, kennis wordt geconstrueerd in het menselijk brein, op basis van handelen in realistische situaties.⁵ Er is sprake van een actieve manier van leren. Betekenis verlenen is immers een actief proces. Er wordt een beroep gedaan op informatie van buitenaf, die informatie wordt geïnterpreteerd, bewerkt en geassimileerd in samenhang met voorkennis, aanwezige vaardigheden, verwachtingen en behoeften. Wat een leerling leert, hangt af van wat hij zelf denkt en doet tijdens het leerproces.⁶ Het gaat niet om informatieoverdracht (dat wordt door het constructivisme als feitelijk onmogelijk gezien) maar om het creëren van een

omgeving (betekenisvolle context) waarin de kans dat leerlingen zelf waardevolle kennis en vaardigheden opbouwen, maximaal is.⁷ In strikte zin valt er dus niets 'over te dragen', maar alleen iets aan te bieden. Omdat elk kind een uniek interpretatiekader heeft, levert hetzelfde aanbod een veelheid aan interpretaties op.⁸ Hiermee heeft het constructivisme de onwenselijkheid van de 'overdrachtsmetafoor' duidelijk naar voren gebracht. In deze opvatting is er dus niet één waarheid, maar zijn er vele naast elkaar. De subjectiviteit van het menselijk waarnemen en oordelen wordt tot uitgangspunt genomen. We gaan weer naar de vraag *wat*, *hoe* en *wanneer* er wordt geleerd. De leerling bepaalt *wat* er wordt geleerd, hij neemt hier de regie in eigen hand. De docent krijgt een nieuwe rol, namelijk die van begeleider van het leerproces van de leerling. Het is ook aan de leerling om in de betekenisvolle context waarin hij zit, zelf te bepalen *hoe* er wordt geleerd. Er is binnen het constructivisme veel aandacht voor individuele verschillen in voorkennis, leerstijlen en strategieën, waarbij de verantwoordelijkheid bij de lerende ligt en niet bij de leerkracht. De docent is begeleider van het leerproces. Ook het antwoord op de vraag *wanneer* er geleerd wordt, wordt door de leerling zelf gegeven. Het leren vindt plaats in een realistische setting, waarbij nieuwe informatie geïnterpreteerd dient te worden.

VAN ONDERWIJZEN NAAR LEREN

Het denken over leren heeft de afgelopen halve eeuw een duidelijke ontwikkeling doorgemaakt. Na het behaviorisme, dat het leren ziet als het tonen van een goede respons op een stimulus, kwam er een

cognitieve wending, met aandacht voor de mentale structuren. Momenteel lijkt de constructivistische stroming dominant⁹. Veranderingen in het denken over leren resulteren vaak in onderwijsveranderingen. Onderwijsverandering is een proces van de lange adem. Het is een proces dat zich uitstrekt over een periode van jaren, een proces met 'ups' en 'downs', met zakelijke en emotionele kanten, een proces van vallen en opstaan¹⁰. Er wordt, als we het hebben over onderwijsveranderingen, wel gesproken van een lijn, een continuüm waar scholen (of secties) zich al ontwikkelend op verplaatsen. Als bijvoorbeeld het behaviorisme meer de typering krijgt van 'onderwijzen' en het constructivisme meer die van 'leren', dan komt de grote verandering van 'onderwijzen' naar 'leren' in kleine stappen, niet plotseling maar geleidelijk, tot stand. Grote veranderingen kunnen onderverdeeld worden in verschillende kleinere aspecten van de betreffende verandering. Per aspect kan aangegeven worden waar een school of sectie zich op het continuüm bevindt. De resultante van de plekken op alle continua geeft aan: hier is de positie van de school op bijvoorbeeld de lijn van 'onderwijzen' naar 'leren'.

CONSTRUCTIVISME: DE LEERTHEORIE ACHTER HET NIEUWE LEREN

Het nieuwe leren is eerder in dit artikel aangeduid als overkoepelend begrip voor een reeks van onderwijsvernieuwingen. Zijn er achterliggende overeenkomstige ideeën en kaders?

Wat blijkt is dat alle vormen van het nieuwe leren uitgaan van één of meer van de volgende principes:

- er is sprake van een actieve leerling: kennis en begrippen moeten actief verworven worden
- kennis en begrip zijn relationeel: de leerling kan alleen samen met de omgeving (iemand en/of iets) iets construeren (zijn werkelijkheid construeren)
- de leerling is een creatieve lerende, hij bepaalt zelf wat hij construeert, reconstrueert.¹¹

Deze principes kenmerken ook het constructivisme. Het nieuwe leren is, kunnen we concluderen, gestoeld op het constructivisme en krijgt hiermee een basis.¹² In hedendaagse onderwijsvernieuwingen (het nieuwe leren) zien we hoe constructivistische benaderingen van leren worden omarmd¹³. Met deze basis wordt het nieuwe leren een verzameling van nieuwe onderwijsvormen met een aantal overeenkomstige uitgangspunten, met een kader!

IS NIEUW LEREN EFFECTIEVER?

Is het nieuwe leren met zijn uitgangspunten nu effectiever dan het meer traditionele? De deskundigen verschillen hierover van mening. We laten er een paar aan het woord.

Greetje van der Werf, hoogleraar onderwijzen en leren aan de Rijksuniversiteit Groningen, uitte in haar recente oratie felle kritiek op het nieuwe leren: de voorstanders van het nieuwe leren hebben een ideologisch verhaal dat niet wordt onderbouwd door wetenschappelijk onderzoek.¹⁴ Het klinkt heel modern, en zelfs plausibel, om te suggereren dat het onderwijs moet worden toegesneden op de MSN-generatie. Toch is niet aangetoond dat het nieuwe leren effectiever is, aldus Van der Werf, en zelfs niet dat het de motivatie van de leerlin-

gen verhoogt. Er is daarentegen wel aangetoond dat traditionele vormen van kennisoverdracht effectiever zijn als het om het verwerven van basale vaardigheden als rekenen en lezen gaat; dat geldt in bijzondere mate voor kinderen met een leerachterstand.

Van der Werf stelt dat niemand zal betwisten dat kinderen gemakkelijker leren als zij geïnteresseerd zijn in de stof. Zij meent dat de controverse tussen de voorstanders en de criticasters van het nieuwe leren over de rol van instructie in het leerproces gaat: sommige kennis staat zo ver van de leerling af, grammatica bijvoorbeeld, dat deze nooit spelenderwijs ontdekt zal worden. Daarnaast oordeelt ze dat de docent moet bepalen wat er uiteindelijk geleerd zal worden, omdat de leerling per definitie het overzicht mist: in het nieuwe leren moeten leerlingen hun leerdoelen zelf formuleren, maar de meesten kunnen dat helemaal niet.

Ton de Jong, hoogleraar onderwijspsychologie aan de Universiteit Twente, constateert dat het Probleem Gestuurd Onderwijs (PGO), zoals dat is ontwikkeld aan de Universiteit Maastricht, een voorbeeld is van een succesvolle onderwijsinnovatie.¹⁵ Normaalgesproken leert iemand eerst de basiskennis en komen complexere vraagstukken daarna. In het PGO leren studenten hun basiskennis aan de hand van complexe voorbeelden uit de praktijk. Het is een vorm van zelfstandig leren. Zelfstandig leren stelt echter hoge eisen, aan het ontwerp van de werkvorm en aan de docenten die het proces begeleiden. De Maastrichtse studenten gaan niet vrijblijvend op zoek naar informatie over een bepaalde thematiek, maar de opleiders bepalen wat ze uiteindelijk moeten weten. De Jong benadrukt het belang van evenwicht tussen vrijheid en structuur. Te lang geen structuur kan leiden tot demotivatie.

Fred Korthagen, bijzonder hoogleraar in de didactiek van het opleiden van leraren aan de Universiteit Utrecht en het Instituut voor Multi-level Learning te Amsterdam, denkt dat er wel een wetenschappelijke onderbouwing is voor het nieuwe leren. Hij meent dat de legitimatie voor het succes gevonden kan worden, wanneer men verder kijkt dan oudere theorieën over leren, die de leerling vaak uit een individueel perspectief beschouwen. Modernere theorieën zien leren als een onderdeel van een sociaal proces en dat is nu precies zoals veel scholen er tegenaan kijken. Als de wetmatigheden die bij samen leren gelden uitgebuit worden, kan een proces ontstaan dat wel wordt aangeduid met de term 'co-creatie'. Dat proces wordt gekenmerkt door 'flow': er begint tussen de samenwerkingspartners iets te gebeuren dat niet helemaal te verklaren is vanuit een traditionele visie op leren. Er wordt een beroep gedaan op alle aandacht en vaardigheden die men heeft.¹⁶ Er treedt een cumulatie op van inzichten, maar ook van enthousiasme en inspiratie, er 'begint iets te stromen', en het geheel van de groep blijkt meer dan de som der delen. Csikszentmihalyi, maar ook anderen, doen al jarenlang onderzoek naar dit verschijnsel. Hij is een van de grondleggers van de zogenoemde *positive psychology*, waarin men zich richt op de vraag wat er gebeurt als mensen (in leersituaties) in contact komen met hun persoonlijke kwaliteiten, iets waar veel vormen van het nieuwe leren goede mogelijkheden voor bieden. Uit onderzoek blijkt dat de positieve gevoelens die daarmee samenhangen de cognitieve ontwikkeling stimuleren.¹⁷

Elliot Aronson heeft aangetoond dat met een bepaalde vorm van samenwerkend leren ('Jigsaw Classrooms') zeer positieve resultaten bereikt kunnen worden. De 'Jigsaw Classroom' is een specifieke

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Alles uit de kast

coöperatieve leertechniek. Bij deze onderwijsvorm moeten de verschillende leerlingen van een groep een stukje van een probleem ('Jigsaw Puzzle') oplossen. Iedere leerling is een expert geworden van zijn stukje van de puzzel. Nadat alle leerlingen individueel een stukje hebben uitgewerkt, zullen zij samen moeten werken om een gemeenschappelijk doel te bereiken. Wanneer alle verschillende deeltjes van de puzzel/taak essentieel en belangrijk zijn, dan is dus ook iedere leerling belangrijk. Deze werkwijze heeft een positieve invloed op het onderwijsproces: het is precies wat de onderwijsstrategie effectief maakt.¹⁸

AFSLUITEND

Als we op de deskundigen afgaan, wordt het maken van een keuze tussen het nieuwe en oude leren lastig. Aan de ene kant krijgt het nieuwe leren kritiek en aan de andere kant ligt er (reeds lang) een wetenschappelijke onderbouwing van bijvoorbeeld het samenwerkend leren, een vorm van dat nieuwe leren.

Gelet op de verschillende geluiden uit de wetenschap, lijkt het ons voorbarig om 'het roer volledig om te gooien'. Als het om het aanleren van bepaalde basisvaardigheden gaat, kan het gelegitimeerd zijn om dat op de traditionele manier te doen. Zou daarom een combinatie van het oude en het nieuwe leren niet een prima toekomst hebben? Het oude leren kan gebruikt worden om basale vaardigheden, onderwerpen waar leerlingen zelf niet mee komen zoals bijvoorbeeld grammatica, aan te leren en daarna kan er overgestapt worden naar het nieuwe leren. Dat nieuwe leren moet op zijn beurt zorgen voor actieve leerlingen, die door het nieuwe leren gemotiveerder zijn om te leren, zelf het leerproces bepalen en onder andere ook samen met anderen leren.

Het is bovendien zo, dat leerlingen er verschillende leerstijlen op nahouden. Ook dat is een legitimering om het onderwijs op verschillende, daarbij aansluitende, manieren aan te bieden (het oude en het nieuwe leren).

Om met Lennart Vriens te spreken:

'Omdat leren zo'n veelvormig verschijnsel is, waarover meerdere leerpsychologische en pedagogische theorieën veel zinnigs hebben te melden, lijkt het een belangrijke zaak om in onderwijs en opvoeding meerdere verhalen over hoe de mens leert en wordt gevormd, vooral ook door andere mensen, een plaats te gunnen. Een onderwijskunde die daar ruimte voor biedt, zou wel eens een interessante toekomst tegemoet kunnen zien.'¹⁹

Er dient uiteraard verder onderzoek naar het nieuwe leren en de effecten daarvan plaats te vinden. Maar ook binnen de lichamelijke opvoeding lijkt een mengvorm van principes uit het oude leren en het nieuwe leren op zijn plaats.

We moeten niet doorslaan, maar de ogen open houden: het waardevolle van het 'oude leren' koesteren en de kansen van het nieuwe omarmen. Met die typering van waar we ons op het continuüm van het oude en nieuwe leren zouden moeten positioneren, wordt het tijd om over te stappen naar de praktijk van de lichamelijke opvoeding op scholen die werken met vormen van het nieuwe leren.

NOTEN

- ¹ Lowyck, J. & Verloop, N. (1995). *Onderwijskunde*, Groningen, Wolters Noordhoff, p. 153.
- ² Onderwijsraad, (2003). *Leren in een kennissamenleving, een verkenning. Bijlage 3: Leren in transitie*. Den Haag: Onderwijsraad.
- ³ Lowyck, J. Verloop, N. (1995). *Onderwijskunde*, Groningen, Wolters Noordhoff, p. 154.
- ⁴ Anderson, J.R. (1995). *Cognitive Psychology and its implications*, New York, W.H. Freeman & Co, p. 201 e.v. (vertaling).
- ⁵ Kanselaar, G. & Andriessen, J. (2000). Ontwikkelingen in leertheorieën en leeromgevingen. In: Stokking, K., Erkens, G., Versloot, B. & Wessum, L. van (red.). *Van onderwijs naar leren. Tussen het aanbieden van kennis en het faciliteren van leerprocessen*. Leuven-Apeldoorn: Garant, p. 90 e.v.
- ⁶ Lowyck, J. & Verloop, N. (1995). *Onderwijskunde*, Groningen, Wolters Noordhoff, p. 156 e.v.
- ⁷ Jonassen, D.H., Peck, K.L. & Wilson, B.G. (1999). *Learning with technology, a constructivist perspective*. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall Inc.
- ⁸ Dietvorst, C. & Verhaeghe, J.P. (1995). *De pedagogiek terug naar school*, Assen: Van Gorcum, p. 29.
- ⁹ Stokking, K.M. (2003). *Organiseren van ontwikkeling tussen vraag en aanbod. Notities bij de Bachelor-Master ambities van de Universiteit Utrecht*. Oratie. Universiteit Utrecht.
- ¹⁰ Lagerweij, N. & Haak, E. (1996). *Eerst goed kijken, de dynamiek van scholen-in-ontwikkeling*, Leuven-Apeldoorn: Garant, p. 79.
- ¹¹ Gebaseerd op de APS-tekst *Pragmatisch constructivisme*. Op: <http://ict.aps.nl>
- ¹² Onderwijsraad (2003). *Leren in een kennissamenleving, een verkenning. Bijlage 3: Leren in transitie*. Den Haag: Onderwijsraad.
- ¹³ Roelofs, E. (2000). Dimensies van veranderende leeromgevingen. In: Stokking, K., Erkens, G., Versloot, B. & Wessum, L. van (red.) (2000). *Van onderwijs naar leren. Tussen het aanbieden van kennis en het faciliteren van leerprocessen*. Leuven-Apeldoorn, p. 180.
- ¹⁴ Giesen, P. & Schöttelndreier, M. (2005). Nieuw leren is hard leren. In: *de Volkskrant* 5 maart 2005

¹⁵ Idem.

¹⁶ Interview met Csikszentmihalyi door de VPRO naar aanleiding van Csikszentmihalyi, M. (1999). *Flow, psychologie van de optimale ervaring*, Amsterdam: Boom.

¹⁷ Korthagen, F. (2005). *Het nieuwe leren en de wetenschap*. Op: http://www.kvlo.nl/nieuws/KVLO/het_nieuweleren.htm.

¹⁸ Ledlow, S. (1996). *Using Jigsaw in the classroom*. Arizona State University, Center for Learning and Teaching Excellence.

¹⁹ Vriens, L. (2000). Een meertalige onderwijskunde. In: Stokking, K., Erkens, G., Versloot, B. & Wessum, L. van (red.). *Van onderwijs naar leren. Tussen het aanbieden van kennis en het faciliteren van leerprocessen*. Leuven-Apeldoorn: Garant, p. 87. ◀◀

CORRESPONDENTIE: f.m.jacobs@hhs.nl

KVLO-NGF GOLFTROPHY

Op 4 juni is de eerste KVLO-NGF Talenttrophy voor GVB-spelers, die in Nunspeet plaatsvond, gewonnen door collega Rob van de Kade. Op 5 juni is de zesde KVLO-NGF trophy, die in Spaarnwoude plaatsvond, voor de tweede maal gewonnen door Carlos Albertus, hcp 4.6. De 64 deelnemers werden verwend met droog weer, zeer geslaagde golfdagen en prachtige prijzen, gesponsord door de NGF. De volledige uitslag kunt u op onze website vinden. In LO 9 wordt nader ingegaan op dit toernooi.

HET NIEUWE LEREN

KEIZERS KLEREN OF UITPROBEREN?

LO EN HET NIEUWE LEREN

Het onderwijs blijft in ontwikkeling. En dat is maar goed ook. Veranderingen horen bij het leven. De wereld om ons heen verandert in een snel tempo en je moet steeds blijven inspelen op die veranderingen. In onderwijsland volgen veranderingen elkaar snel op. De basisvorming heeft nog niet volledig zijn intrede gedaan of de vernieuwing ervan staat alweer op de stoep. Door: Maarten Massink

Het constant vernieuwen roept vragen op. In dit artikel ga ik in op de volgende vragen.

Hoe sta je tegenover vernieuwingen in het onderwijs?

Het verhaal van de keizer in zijn nieuwe kleren, of de moeite waard om uit te proberen?

VERANDERINGEN

Hoe je ook tegen de veranderingen aankijkt, je kan je er niet aan onttrekken. Ontwikkelingen gaan door en je krijgt ermee te maken. Dat betekent niet dat je alles klakkeloos moet overnemen, maar wel dat je er kennis van moet nemen om een mening te vormen, kritiek te leveren, het goede eruit te pikken, het kwalijke te duiden en ervaringen uit te wisselen. Kortom: je moet betrokken blijven en meedenken over ontwikkelingen.

Tom van 't Hek heeft eens in een bijeenkomst met LO-docenten dit belang van veranderingen in een anekdote geïllustreerd. Het ging over een oude vrouw die op hoge leeftijd nog van huisarts wilde wisselen. Haar visie op het leven en veranderingen was: als je stilstaat, ga je dood.

In een interview met een ster uit de musicalwereld las ik een wijsheid in het Duits;

'Wo die Ausbildung aufhört, fängt die Einbildung an'.

Je moet je blijven ontwikkelen want als de ontwikkeling ophoudt, kan er arrogantie ontstaan.

OPDRACHT VOOR DE VAKSECTIE

De vernieuwingen van de basisvorming raken ook aan ons vak. Er is een Taakgroep Vernieuwing Basisvorming in het leven geroepen. De kerndoelen zijn teruggebracht tot een overzichtelijk setje dat zich makkelijk laat communiceren met mensen buiten het vak. Maar ze vragen ook om een heldere invulling en uitwerking door de vaksectie LO op school.

Kader van vernieuwingen

De Taakgroep Vernieuwing Basisvorming schetst een kader waarin de volgende uitgangspunten worden gehanteerd:

- beter omgaan met verschillen tussen leerlingen, leerroutes op maat
- herijking en actualisering van het onderwijsaanbod
- zoeken naar meer samenhang
- op zoek naar een nieuwe didactische aanpak die actief leren mogelijk maakt.

Scenario's en invalshoeken

Dit heeft geleid tot het beschrijven van vier scenario's voor het voortgezet onderwijs die zijn beschreven in een artikel van Berend Brouwer, Dic Houthoff, Maarten Massink en Ger van Mossel; 'Drie programmaschetsen bewegen en sport in de nieuwe onderbouw'. Daar lezen we:

'In het werkdocument voor scholen 'Basisvorming: keuzes aan de school' staan vier scenario's genoemd voor de ontwikkeling van de vernieuwde basisvorming. In scenario 1 blijft de school dicht bij het bestaande. In scenario 2 maakt de school werk van flexibilisering. In scenario 3 mikt de school op herontwerp van de basisvorming en in scenario 4 gaat alles op de schop.

Deze vier scenario's zijn in wezen opgehangen aan de koppeling van docenten aan leerlingen.

Scenario 1 gaat om vakdocenten per klas met een betrekkelijk kleine rol voor mentoren en enkele integratieve activiteiten.

Scenario 2 kent projecten waar vakkeendoorbekend wordt gewerkt, veelal met begeleiding door mentoren.

In scenario 3 is er vooral een andere eenheid van lestijd waardoor de didactiek verandert en er gewerkt wordt met kleine klassenteams en integrale leerlingbegeleiding.

Scenario 4 kenmerkt zich doordat er thematisch gewerkt wordt in slechts vier leergebieden, rond grote projecten, en doordat de vakken verdwenen zijn.

Uitgangspunt bij het totstandkomen van de scenario's is het verbeteren van het leren. Samengevat zijn er vier manieren/invalshoeken om het leren te beïnvloeden:

- het programma wordt anders opgebouwd
- leraren organiseren hun werk anders
- de leeromgeving en de leertijd wordt anders georganiseerd
- leerlingen krijgen een andere rol.'

In dit artikel wordt een voorbeeld gegeven van de samenhang van LO met andere vakken in een vakoverstijgend project, waarbij vanuit de vier invalshoeken een toelichting wordt gegeven.

HET PROGRAMMA WORDT ANDERS OPGEBOUWD

Op onze school (OSG de Meergronden, Almere Haven) is in leerjaar 2004-2005 een proef (de pilot *science*) gestart waarbij een aantal vakken zeer nauw is gaan samenwerken en anders dan gewoonlijk geprogrammeerd wordt. Dat zijn de vakken natuur-/scheikunde, bio-

logie/verzorging, handvaardigheid, techniek, Nederlands en LO. Deze proef is gestart in drie eerste klassen van het tweetalig onderwijs. De klassen krijgen bij een aantal vakken les in het Engels. De docenten van genoemde vakken verzorgen samen het leergebied *science*.

Leraren organiseren hun werk anders

Deze docenten bedenken grote opdrachten voor leerlingen waaraan zij voor een periode van zes tot acht weken werkzaam zijn. Leerlingen maken een keuze uit een aantal opdrachten rond een thema. Na verloop van tijd mogen leerlingen die eraan toe zijn ook zelf opdrachten bedenken die te maken hebben met het thema. Per week zijn er vier dagdelen dat leerlingen werken voor *science*.

De leeromgeving en de leertijd wordt anders georganiseerd

De tijd die ze bezig zijn voor *science* is verdeeld in 'learningzone lessen', workshops en opdrachtijd. In de learningzone lessen krijgen ze informatie vanuit natuur- en scheikunde en biologie/verzorging over zaken die met het thema te maken hebben. Deze lessen volgen ze met de klas.

In de workshops kiezen de leerlingen onderwerpen die ze interesseren of die ze nodig hebben om hun opdrachten uit te kunnen voeren. Daarmee kunnen ze vorderingen maken op hun gekozen leerlijnen en ontwikkellijnen. In de opdrachtijd werken ze met een groepje aan de door hen gekozen opdrachten. In deze opdrachten zitten aspecten die raakvlakken hebben met de verschillende vakken. De opdrachten hebben te maken met een centraal thema. Het werken aan de opdrachten moet leiden tot een eindproduct dat aan het eind van een periode gepresenteerd wordt aan ouders, docenten en medeleerlingen.

Leerlingen krijgen een andere rol

De leerlingen werken met leerlijnen die vanuit de verschillende vakken zijn aangedragen. Daarbij zijn ook ontwikkellijnen geformuleerd die meer betrekking hebben op vakoverstijgende vaardigheden. Leerlingen kunnen zelf accenten leggen door te kiezen voor het werken aan bepaalde leer- en ontwikkellijnen. Per opdracht wordt aangegeven welke leer- en ontwikkellijnen aan bod komen;

Leerlijnen

- 1 Ik begrijp en wordt begrepen (lees-, luister- en spreekvaardigheid).
- 2 Ik weet waar ik het kan vinden (zoekvaardigheid en mediagebruik).
- 3 Ik kan duidelijk maken wat we gedaan hebben (schrijfvaardigheid en verslagen maken).
- 4 Ik kan goed spellen en gebruik de juiste woorden (nauwkeurigheid in taalgebruik).
- 5 Ik kan onderzoek doen (onderzoeksvaardigheid).
- 6 Ik maak 't (handvaardigheid en technisch inzicht).
- 7 Ik zie 't scherp (kennis, inzicht en waardering voor de natuurlijke omgeving).

- 8 Ik weet precies hoe het in elkaar zit (kennis en inzicht in de werking van het menselijk lichaam).
- 9 Iedereen wil met mij in het team (fair play, spelvaardigheid, fitheid en behendigheid).
- 10 Ik maak iets moois (handvaardigheid en creativiteit).

Ontwikkellijnen

- 1 Ik zorg dat ik aan het werk blijf en ga (zelfstandigheid).
- 2 Ik laat zien wat ik kan (presentatievaardigheid).
- 3 Wow wat leer ik veel (leervaardigheid).
- 4 De computer heeft geen geheimen voor me (vaardigheid in omgaan met computerprogramma's).
- 5 Iedereen wil met mij samenwerken (samenwerken).
- 6 Ik laat zien wie ik ben (zorg besteden aan je eigen voorkomen).
- 7 Ik ben baas over mijn tijd (planvaardigheid).

Na afloop van ieder thema worden vorderingen bijgehouden door de leerlingen zelf door de vorderingen op hun leer- en ontwikkellijnen in te vullen. Hiervoor moeten zij zelf de bewijzen aanvoeren die ze verzameld hebben. Deze bewijzen zijn beoordelingen van het eindproduct door docenten, medeleerlingen, ouders en opdrachtgevers. Maar dit zijn ook evaluaties van ouders die bij de presentatie aanwezig waren, verslagen van medeleerlingen over hun ervaringen en procesevaluaties van opdrachtbegeleiders. Tutoren voeren gesprekken met de leerlingen om hun leren te begeleiden en hun vorderingen en bewijzen te bespreken. Bij ieder rapport gaat er een inlegvel mee waarin de leer- en ontwikkellijnen staan aangegeven met commentaar van de leerling en de tutor.

DE BETROKKENHEID VAN LO

Er zijn dit schooljaar zes thema's aan bod geweest. LO heeft bij ieder thema een LO gerelateerde opdracht aangeleverd.

LO is bij de pilot *science* betrokken door bijdragen te leveren aan de opdrachten die leerlingen kunnen kiezen. Behalve als LO-docent ben ik ook als tutor bij een groep leerlingen betrokken. De LO-uren worden volgens de tabel wel per klas gegeven. We hebben als vak te maken met de minimumtabel en die wordt gerespecteerd. Bij ons op school hebben leerlingen in de eerste klas per week vier uur LO van 40 minuten (twee keer een blokkur van 80 minuten). Daarnaast zijn er studie-uren; iedere dag één uur van 60 minuten. In de studie-uurtijd ontstaat ruimte om leerlingen te begeleiden met opdrachten die verband houden met LO, of om workshops te geven. Dat betekent dat leerlingen in studie-uren soms in de gymzaal of op het veld opdrachten uitvoeren.

LO GERELATEERDE OPDRACHTEN

'How to measure fitness' is een uitdaging voor leerlingen om zelf na te denken over de verschillende aspecten van fitheid zoals kracht, lenigheid, uithoudingsvermogen, snelheid en coördinatie. Na kennismaking

Organising an outdoor expedition and quiz

Code: 6.01

Available time: Six weeks

Client: Maarten Massink

Teachers of the pilot science and their students

Assignment

Organising an outdoor activity for our group and put them to a test about all the subjects (theme's) we have studied last school year

End product

Organising an event on tuesday the 28 th of june for all the students of our own pilot science.

They have to do all kinds of outdoor activities in a parc or forest. It will have to do something with tracking, using a map and compass. In the meanwhile they have to do a test about all subjects/theme's we 've studied this school year. This can be achieved by solving some problems and questions or assignments.

Specifications

This program must be written out on paper so that it can be used in other occasions.

You will have to use a map and compass.

Give special survival assignment.

You have to built bridges/rafts to cross the water.

You have to make questions about subjects/theme's we 've studied this year

Organise a picnic/barbecue at the end of the track/cook a meal in primitive conditions

The event will be recorded with a camera.

Outdoor activities

Going out in a parc or forest to explore the possibilities of an outdoor track.

Basic knowledge/skills

You have to use your knowledge about the subjects and theme's we 've studied this year.

Available sources

The theme's we've studied this year

Information about the working of a map and compass

- survival; het s.a.s. handboek (John Wiseman) blz 176-180
- survival handboek (Hans Krook) blz 54

Information how to tie or knot the rope in building activities

- survival; het s.a.s. handboek blz 164

Information about special survival assignments

- survival; het s.a.s. handboek
- survival handboek

How to cook a meal in primitive conditions

- survival; het s.a.s. handboek blz 142
- survival handboek blz 187.

Workshops:

- How to make a test
- Working with a map and a compass
- Learning how to built all kinds of survival items like crossing water with bridges or a raft.

Leer- en ontwikkellijnen

- Leerlijnen; 2, 6, 7, 9
- Ontwikkellijnen; 1, 5

*Voorbeeld van een opdracht***Thema**

Measurer

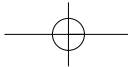
Building a

How my

Me as an

Transport

Outdoor s

Thema

Measurement and science
Building and constructions
How my body works
Me as an inventor
Transport
Outdoor science

LO gerelateerde opdracht

How to measure fitness
Bodies in balance and acrobatic building
Sportswear and equipment
History of (sport)inventions
Transport and human powers
Organizing an outdoor expedition

met bestaande testjes moeten ze zelf testjes ontwerpen en uitproberen bij medeleerlingen en ouders.

Bij 'Bodies in balance and acrobatic building' is de opdracht het maken van een instructieboekje voor acrobatiek met uitleg van principes die bij acrobatiek een rol spelen zoals het verplaatsen van het zwaartepunt en in balans blijven, stevigheid van steunvlakken en vormvastheid. Dit instructieboekje moet foto's en tekeningen bevatten en geschikt zijn voor medeleerlingen uit de eerste klas (en uiteraard in het Engels).

Met 'Sportswear and equipment' gaan leerlingen voor drie verschillende sporten een advies geven qua sportkleding en materiaal. Daarbij moeten ze informatie verzamelen bij sportkledingzaken, interviews houden met trainers en sporters en zelf testjes uitvoeren. Deze adviezen moeten in een boekje worden opgeschreven.

'History of inventions' is een opdracht waarbij leerlingen een tijdslijn moeten maken waarin verschillende belangrijke ontdekkingen zijn gedaan. Hierover moeten zij kunnen vertellen, in een soort expositie met voorwerpen, foto's en tekeningen, wat deze ontdekkingen teweeg hebben gebracht in de geschiedenis. Hierbinnen zijn mogelijkheden voor leerlingen uitvindingen te beschrijven die een belangrijke rol hebben gespeeld in de geschiedenis van de sportwereld.

Bij het thema 'Transport' is er een opdracht 'Transport and human powers'. Daarbij vormen de resultaten van de leerlingen zelf van een atletiekvijfkamp, uitgevoerd tijdens een sportdag, basismateriaal om de prestaties van jongens en meisjes te vergelijken. Het cijfermateriaal moet statistisch verwerkt worden in staafdiagrammen waarvoor een workshop 'Excel' nodig is. Bovendien worden er vergelijkingen gemaakt met wereldrecords van mannen en vrouwen, en het prestatievermogen van dieren. Leerlingen moeten daarbij op zoek naar verklaringen voor verschillen en de werking van spieren daarbij betrekken.

Het thema 'Outdoor science' is nu in volle gang. Leerlingen die bezig zijn met de opdracht 'Organizing an outdoor expedition', organiseren een 'outdoordag' voor de drie klassen uit de pilot. Daarbij worden activiteiten gedaan waarin verschillende 'outdoorvaardigheden' een rol spelen zoals touwen knopen, kaart- en kompaslezen, vloten bouwen, bruggen bouwen, kanoën, klimmen etc. Voor het eind van de middag wordt door de groep een softbaltoernooi georganiseerd en bereiden ze als afsluiting een barbecue voor. Leerlingen moeten daarbij zelf de bestellingen doen en afspraken maken.

De hier genoemde voorbeelden van de opdrachten die leerlingen als keuze krijgen aangeboden, zijn in het Engels gesteld.

ERVARINGEN MET LO IN DEZE PILOT

De lessen LO blijven (volgens de minimumtabel) in het rooster staan. Dit garandeert dat leerlingen voldoende beweegtijd hebben. Binnen studie-uren (betaald door een 40-minutenrooster) zijn er mogelijkheden om leerlingen in de Pilot Science met LO gerelateerde opdrachten te laten werken. Vanwege de pilotstatus zijn er extra ontwikkelingen waardoor ik in dit geval als docent LO de kans krijg om extra in de pilot aanwezig te zijn voor begeleiding bij het werken aan de opdrachten. Dat betekent dat je je ook moet verdiepen in andere vakken. Uit de voorbeelden blijkt dat er veel kansen zijn voor samenhang en samenwerking van LO met andere vakken.

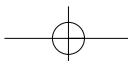
LO EN ZICHT OP ONTWIKKELLIJNEN

Binnen de LO-lessen zijn er goede mogelijkheden om aan te sluiten bij de leer- en ontwikkellijnen zoals ze bij ons geformuleerd zijn. Vooral de ontwikkellijnen krijgen binnen LO volop aandacht. LO levert daar een schat aan informatie op over de ontwikkeling van de werkhouding van leerlingen. Daarnaast kiezen leerlingen graag voor de LO gerelateerde opdrachten. Dit is een kans die ze graag willen benutten. Het sluit erg aan bij hun belevingswereld.

Deze proef wordt uitvoerig geëvalueerd door leerlingen, begeleiders, collega's en ouders. De meerderheid wil de proef continueren. Een punt van zorg is dat leerlingen weliswaar vele vaardigheden opdoen, maar hoe wordt het kennisniveau bewaakt? Deze zorg komt vooral voor vanuit de traditie van de vakken die gewend zijn vorderingen vooral te toetsen op kennisniveau. Daarin hebben wij als LO-docenten weinig of geen traditie en ik zie het feit dat vaardigheden een steeds belangrijker worden bij andere vakken, als een kans om meer bruggen te slaan tussen vakken onderling, waarbij LO een belangrijke plaats kan innemen. Niet laten liggen die kans zou ik zeggen.

CORRESPONDENTIE: m.massink1@chello.nl

			Tel : 0227-549450 Fax : 0227-549465 E-mail : info@duketravel.nl Adres : Kluiten 1, 1674 NM
www.duketravel.nl	STEDENREIZEN	SPORT / ACTIEF	WINTERSPORT
			

VAN HET HOOFDBESTUUR

NOTULEN VOORJAARSVERGADERING D.

Het dagelijks bestuur

1 OPENING

Voorzitter Van Driel opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom. Hij geeft het woord aan de jubilerende afdeling Delft.

- 5 R. van Haasteren, voorzitter van de afdeling, heet een ieder van harte welkom in het historische Delft, in het bijzonder in de Waalse Kerk. De afdeling is blij dat na 25 jaar hier weer een Voorjaarsvergadering georganiseerd kon worden ter gelegenheid van het nu 75-jarig bestaan van de afdeling. Hij spreekt hierbij de hoop uit dat het indertijd bevochten vakonderwijs en daarmee de goede relatie met de gemeente in Delft be-
- 1.5 houden blijft. De afdeling biedt het hoofdbestuur een Delfts blauwe attentie aan. Voor de aanwezigen worden kussentjes uitgedeeld in verband met de harde kerkbanken.
- 2.0 Van Driel benadrukt het belang van de eigen cultuur van de verschillende afdelingen. Delft is de kleinste afdeling maar heeft duidelijk een eigen gezicht en een lange traditie in de relatie vakonderwijs en gemeentepolitiek. In Delft zit je goed! Van Driel feliciteert en be-
- 2.5 dankt de afdeling voor de organisatie en de ontvangst. Het afdelingsbestuur ontvangt van Van Driel een attentie.

- 3.0 Van Driel spreekt een speciaal welkom uit aan de ereleden: Crum, Van der Gugten, De Heer, Ten Hoopen, Van der Loo, Loopstra, Retera en Statema.

2 MEDEDELINGEN

- 3.5 Sinds de Wintervergadering zijn de volgende leden overleden:

P.E.H. Beenen	afd. De Graafschap
F.W. Fromberg	afd. 's-Gravenhage
E.G.M. Houben	afd. Limburg
J.H. Hogendoorn	afd. Utrecht
H. Drenth	afd. Utrecht
H.A. Wilmlink	afd. Twente
J.N.G. Stikvoort	afd. De IJsselstreek

Bericht van verhindering is ontvangen van de ereleden Franssen, Kan, Nauta, Neutkens, Vlasblom en Vriens en de afdelingen Gelre en de Graafschap.

Het aantal leden bedraagt op 20 mei: **8768** waarvan **843** kandidaatleden.

Het hoofdbestuur heeft Ton van Rijn bereid gevonden zich kandidaat te stellen voor een functie in het hoofdbestuur. Kandidaatstelling met CV zal binnenkort in de *Lichamelijke Opvoeding* verschijnen opdat benoeming tijdens de wintervergadering kan plaatsvinden. Ook Yvonne Sanders, lid van het Thomas bestuur, heeft belangstelling voor een functie in het hoofdbestuur. Het is nog niet zeker of dit de kwaliteitszetel van Thomas zal worden.

De volgende afdelingsbestuurders hebben afscheid genomen van hun bestuur. Het hoofdbestuur was veelal aanwezig.

<i>Jeanne Beerling</i>	afd. De Graafschap
<i>Grethil Post</i>	afd. De Noorder
<i>Laura Hendriksen</i>	afd. De Noorder
<i>Wim Stegeman</i>	afd. Oost-Brabant
<i>Ronald Welboren</i>	afd. IJmond

<i>Christa van Wijk</i>	afd. IJmond	
<i>Oscar Erken</i>	afd. De IJsselstreek	
<i>Beint de Groot</i>	afd. Friesland	5
Op 11 december is het erelidmaatschap toegekend aan Truus van der Gugten en de erepenning is toegekend aan Dick Sol (KNGU).		10
De KVLO- zilveren speld is uitgereikt aan:		
<i>Beint de Groot</i>	afd. Friesland	
<i>Lex Kruis</i>	afd. Gelre (lid activiteitencie/Papendaldagen).	1.5
<i>Grethil Post</i>	afd. De Noorder	
<i>Laura Hendriksen</i>	afd. De Noorder	
<i>Wim Stegeman</i>	afd. Oost-Brabant	2.0
<i>Ronal Welboren</i>	afd. IJmond	
<i>Christa van Wijk</i>	afd. IJmond	2.5
De negen KVLO-leden die meer dan 60 jaar lid zijn hebben rond de Pinksteren een bloemetje van het hoofdbestuur ontvangen. De bedankjes voor deze kleine attentie zijn hartverwarmend.		3.0
De Wintervergadering zal gehouden worden op zaterdag 10 december in het Jaarbeurs Congrescentrum te Utrecht.		
De afdeling Drenthe is bereid de Voorjaarsvergadering in 2006 te organiseren. Ook de afdeling West-Brabant geeft aan een van de		3.5

ING D.D. 20 MEI 2005

komende Voorjaarsvergaderingen te willen organiseren. De afdeling Haarlem stelt zich beschikbaar voor 2010.

Het woord is aan de Groepering Thomas.

5 Doorenbosch feliciteert de afdeling Delft met het jubileum. De Groepering zal in oktober de 25ste Thomas-Jazz dansdagen organiseren en in december de 38ste Thomas-Oriëntatiedag met als voorlopig thema: 'Van bewegingseducatie naar sporteducatie'.

10 Het bureau van de KVLO neemt dit cursusjaar afscheid van een aantal medewerkers. Berry de Blaauw, is na 17 jaar secretariaatswerkzaamheden per 1 mei vertrokken i.v.m.

15 een verhuizing voor drie jaar naar Curaçao. Jaap van der Blij (IRP), Theo Boekhorst (Schoolsport) en Henny Derksen (website o.a. Schoolsport) vertrekken per 1 augustus. Er zijn vacatures voor praktijkmedewerker

20 (0,2), IRP (0,6), Schoolsport (0,5). De advertenties zijn verschenen in LO 5 en 6. De nieuwbouw, verbouwing van het hoofdgebouw en de nieuwe tuinaanleg met parkeerplaats zijn zo goed als gereed. Het is

25 een prachtig complex geworden. Op 19 februari vond de tweede studiedag VO plaats op de Calo Zwolle met ruim 350 deelnemers.

Op 7 april vond de SO studiedag plaats op de Halo Den Haag met 250 deelnemers.

30 Op 22 april vond de LO2 studiedag plaats te

Almere met 70 deelnemers. Het afgelopen schooljaar hebben wederom drie scholen het kwaliteitsproject LO met succes afgerond (Canisius Almelo, Twickel Hengelo en Comenius Leeuwarden). Voor

volgend jaar staan reeds zeven scholen op de lijst.

Op vrijdag 3 juni vinden in het Olympisch Stadion de finales plaats van het KVLO-schoolsportprogramma 'Mission Olympic'. De organisatie is wederom in handen van KVLO en NOC*NSF. Er komen 4500 leerlingen. Deze dag zal door de KVLO tevens benut worden om - met name bij het VIP programma - de aandacht te vestigen op handhaving van de minimumtabel.

Naast de succesvolle certificering van sportactieve VO-scholen wordt in 2005 ook gestart met de certificering van sportactieve basisscholen. Plannen voor de Bve sector zijn in de maak.

De verkiezing Sportiefste School in het primair onderwijs vindt plaats op vrijdag 25 november.

Op 7 juni zullen NOC*NSF (Erica Terpstra) en het ministerie van OCW (Maria van der Hoeven) met instemming van mw. Ross van VWS een Alliantie 'School en Sport samen sterker' ondertekenen. De alliantie vloeit voort uit de intentieverklaring op de slotmanifestatie van EYES. Drie onlangs gehouden

expertmeetings PO, VO en Bve, waar alleen mensen uit het veld voor waren uitgenodigd (organisaties als KVLO, SLO en NISB waren niet welkom), vormen de basis voor de uit te werken plannen. Er wordt in de alliantie veel

5 waarde toegekend aan het stimuleren van kwaliteit en kwantiteit van sport op school. Om de basis die er al ligt te garanderen in de minimumtabel voor LO rept de alliantie niet. Wij zullen een en ander constructief doch

10 ook kritisch volgen. De Studiedag School en Sport: *Kruisbestuiving Sport en Onderwijs*, is op woensdag 12 oktober op het Cios in Arnhem.

De studiedag basisonderwijs staat gepland 15 op 2 november Halo Den Haag. De studiedag praktijkonderwijs staat gepland op 30 november.

3 NOTULEN WINTERVERGADERING 2004 2 0

Tekstueel en naar aanleiding van: blz 20, punt 7c Q5 en LO2: Derksen moet zijn mevrouw De Blois.

Met deze wijziging is het verslag goedgekeurd en vastgesteld. 2 5

4 VOORSTELLEN HOOFDBESTUUR

a) Het hoofdbestuur stelt voor in te stemmen met de invoering van registratie per september 2005. 3 0

Van Driel licht het voorstel kort toe, waarna de volgende opmerkingen gemaakt worden. Wassenaar, afd. 's Gravenhage: Wat is de specifieke meerwaarde van registratie en waarom zijn de kosten toch nog betrekkelijk

3 5 hoog.

Van Driel: het specifieke effect van registratie is nu nog niet te voorspellen. We anticiperen op ontwikkelingen binnen de scholen en willen een hogere kwaliteitsstandaard voor

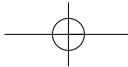
4 0 onze collega's nastreven. Daarnaast willen we via de registratie meer sturing krijgen op het scholingsaanbod.

Evers: De wet BIO gaat niet alleen het recht op scholing met zich meebrengen, maar ook een

4 5 plicht. Het voordeel van registratie bij de KVLO kan zijn dat je zelf de verantwoordelijkheid voor je scholing draagt, en niet de school.

Van Driel: De kosten worden gedragen door

In Delft zit je goed

de collega's die zich laten registreren. Het nu genoemde bedrag is een raming en is in vergelijking met andere beroepsgroepen niet hoog. Het is niet de bedoeling dat de KVLO hier veel eigen middelen in gaat investeren.
 5 Vellener, afd. Twente: Hoe wordt het aantal scholingsuren in de praktijk uitgewerkt? Hoe verhoudt zich dit tot de huidige afspraken in de CAO's?
 10 Van Driel: 60 uur is een redelijk percentage binnen het aantal scholingsuren van de

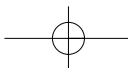
normjaartaak. De scholing is in eerste instantie een taak van de scholingsinstellingen. Met deze instellingen organiseren we inmiddels scholingsoverleg. Er moet een onafhankelijke commissie komen waar scholing aangemeld kan worden.
 Evers: De wet BIO gaat verplichten tot een bekwaamheidsdossier voor docenten. De kosten voor uitvoering van de wet en dus voor scholing zullen uit de middelen van de school moeten komen. De overheid stelt

Paul De Knop over obesitas

geen extra geld beschikbaar.
 Rotting, afd. Twente: Is die 60 uur haalbaar (naast bestuurswerk, Twentedagen, kadedagen etc), hoe wordt de eigen bijscholing van de sectie beoordeeld? Deze praktische zaken behoeven meer uitwerking voordat we hier een besluit nemen.
 Van Driel: We zullen in de praktijk moeten ervaren hoe het aantal van 60 uur uitpakt. We beschouwen de registratie als een mogelijkheid voor docenten LO om te bouwen aan de eigen ontwikkeling, niet als een verplichting.
 5
 10
 Evers: De ontwikkelingen op dit gebied gaan erg snel. Als we een besluit hierover een jaar uitstellen, laten we een goede kans liggen om onze leden hun kwaliteitsbewaking in eigen hand te laten houden. De registratie is een service om te voldoen aan de verplichtingen die de wet gaat opleggen, maar wel op kosten van de school en binnen de tijd die daarvoor staat in de jaartaak.
 15
 20
 Erken: Er liggen kansen voor de afdelingen om activiteiten te organiseren die hierin een functie hebben.
 25
 Vellener, afd. Twente: Stelt voor dat we hierover een principebesluit nemen in afwachting van nadere uitwerking.
 Van Driel: Het hoofdbestuur is zich ervan bewust dat praktische zaken nog uitwerking behoeven en zegt toe de afdelingen hierin regelmatig te raadplegen.
 Het principebesluit wordt middels handopsteking aangenomen.
 30
 35
 b) Het hoofdbestuur stelt voor over te gaan

Debat onder leiding van Harry Stegeman

Delft, een mooie locatie

Menny Vellener namens afdeling Twente

- tot het aanstellen van regiocoördinatoren.
Van Driel: licht toe dat steeds meer afspraken op schoolniveau genomen moeten worden. We zullen ons daarom meer regiogebonden moeten profileren, zodat in elke regio de KVLO herkenbaar aanwezig is.
- 5 Wassenaar, afd. 's Gravenhage: Volgens de voorgestelde regio-indeling is de regio Den Haag te groot voor één persoon.
- 10 Van Driel: we starten met dit project met de voorgestelde indeling en zullen na een jaar evalueren.
Koekoek, afd. Drenthe: Steunt dit voorstel. Wel wordt veel van mensen verwacht in beperkte tijd en korte duur van het project.
- 15 Van Driel: Een langere periode kost ook veel meer geld. We zullen moeten trachten middelen (subsidies) hiervoor van buiten de vereniging te verkrijgen.
- 20 Wijngaart, afd. Twente: Wat wordt de term, coördinatoren of consultants? Wie werft de regioconsultanten?
Van Driel: We starten met werving via een open procedure.
- 25 Wijngaart, afd. Twente: De consultant zal werkzaamheden van afdelingen verwachten die door vrijwilligers gedaan moeten worden. Zijn die verwachtingen niet te hoog gespannen?
- 30 Van Driel: Dit is mogelijk, maar we verwachten dat afdelingen hieraan actief mee willen doen.
Wijngaart, afd. Twente: Wat is de functie van de klankbordgroep?
- 35 Van Driel: De klankbordgroep is een steun in de rug voor de projectleider, een verbreding

van het draagvlak.

Het voorstel wordt via handopsteking aangenomen.

c) Het hoofdbestuur stelt voor in te stemmen met het ondersteunend lidmaatschap. Het voorstel wordt via handopsteking aangenomen.

5 ACTIES MINIMUMTABEL.

Van Driel licht de stappen toe die tot op heden zijn genomen met betrekking tot de bedreiging van de minimumtabel.

Van Driel en Zandstra hebben een mediatraining gevolgd en een kernboodschap opgesteld ten behoeve van contacten met de pers.

We verbreden de steun voor de acties, allereerst in eigen kring. Er is een petitie opgesteld, waarop behoorlijk veel respons komt. De aanwezigen worden verzocht de petitie door belangrijke beslissers, bekende personen en politiek actieven te laten tekenen. Vooral Tweede Kamerleden zijn gevoelig voor acties vanuit eigen kring. Er zijn inmiddels 665 getekende petitie binnengekomen. Als alle petitie verwerkt zijn, wordt een overzicht op de website gepubliceerd. In het komende nummer van de *Lichamelijke Opvoeding* komt een oproep voor aandacht voor de petitie.

Graag ook in de eigen school dit probleem aan de orde brengen. Wanneer men merkt dat de school de uren terug wil brengen, dit graag melden aan het bureau. We leggen daarmee een zwartboek aan om in te zetten

richting Tweede Kamer. Ook willen we de scholen kennen waar in het verleden voornemens waren om op LO-uren te korten, maar waar het door de urenbescherming niet gebeurd is.

Het is nog niet duidelijk wanneer het besluit in de Tweede Kamer aan de orde komt. De verwachting is nu september.

Voor de vakantie richten we ons op Mission Olympic, waar veel persaandacht voor is. De kinderen daar krijgen onze button en we hebben plannen een tekst in beeld te brengen.

Op 14 september wordt een actiedag in Den Haag georganiseerd, een beweegdag rond het Binnenhof waar de petitie en het zwartboek aangeboden worden.

Dijkstra, afd. De Noorder: Is een actiedag op 14 september niet te laat? De activiteiten tot nu toe zijn te netjes, meer spierballen graag.

Van Driel: Als besluitvorming in de Tweede Kamer toch eerder plaatsvindt, treedt in samenwerking met de ALO's een noodscenario in werking. We blijven in eerste instantie aan de weg timmeren via onze netwerken en zullen creatief inspringen op actuele mogelijkheden.

Zandstra: De persberichten druppelen nu door in de vakbladen. D'66 en PvdA hebben zich in de pers voor verplichting van LO uitgesproken. Met het CDA wordt een nieuwe afspraak gemaakt. We moeten de Kamerleden tot het moment van beslissen steeds blijven benaderen en informeren.

Herman Rotting, afd. Twente: Ziet een rol voor Thomas bij het benaderen van het CDA.

Rob van Haasteren krijgt de erepenning overhandigd

Erelidmaatschap voor Jan Rijpstra

5

1.0

1.5

2.0 Doorenbosch: Bevestigt contacten met politici, Kamerleden en de ideële sportorganisaties.

2.5 Eggen, afd. 't Suydenvelt: Realiseert zich het belang van veel en goede contacten, maar tracht het belang van dit onderwerp voor politici te relativeren.

Koekoek, afd. Drenthe: We moeten op de actiedag met alle LO'ers in Den Haag staan.

3.0 De Wijn: Het leeft nog onvoldoende onder de LO'ers, er moet meer lawaai komen.

Evers: We moeten inderdaad op de actiedag zoveel mogelijk mensen mobiliseren en ook niet-vakgenoten inzetten om het beeld te voorkomen dat we alleen voor onze eigen belangen strijden.

3.5 Doorenbosch: Gebruik zoveel mogelijk onze beïnvloedingsmogelijkheden via de MR.

4.0 Erken: Richten we ons op de actiedag in Den Haag of gaan we per afdeling ook activiteiten in de regio organiseren?

Dorpman: We kunnen op de actiedag in de

4.5 *Het bestuur van de organiserende afdeling krijgt een boekje*

5.0

pauzes landelijk een (beweeg)activiteit organiseren om de actie zoveel mogelijk in de aandacht te plaatsen.

6 JAARREKENING 2004.

a) Rekening en verantwoording 2004.

Er zijn vanuit de vergadering geen vragen over de jaarrekening 2004.

Van Driel merkt op dat diverse ontvangen subsidies de jaarrekening positief beïnvloeden. Dit zijn echter geen vanzelfsprekende inkomsten.

b) Decharge bestuur.

Het bestuur wordt decharge verleend.

7 JAARVERSLAG 2004.

De verkorte versie is gepubliceerd in de *Lichamelijke Opvoeding*. Het volledige jaarverslag is in bezit van de afdelingsbesturen en staat op www.kvlo.nl. KVLO-leden kunnen het volledige jaarverslag opvragen bij het bureau.

Het jaarverslag wordt, met dank aan Truus van der Gugten, vastgesteld.

8 RONDVRAAG

Afd. Gelre: De WMS komt er aan. Gaat VAS, net als bij de invoering van de WMO, weer scholing verzorgen voor de leden en wanneer mogen we dat verwachten?

Merkelbag/Veenstra: We zullen de leden blijven informeren over dit onderwerp; te zijner tijd zal hierover scholing verzorgd worden.

De Wijn, afd Friesland: De stemmingen zijn deze vergadering verlopen via handopste-

king en niet via de stemlijst. Dit kan een vertekend beeld geven omdat niet alle afdelingen evenveel stemmen hebben.

Van Driel: Dat klopt, we zullen hier voortaan zorgvuldiger mee omgaan.

5

9 GO-ZAKEN

Evers: Er ontstaan in de markt CAO's met salarisontwikkelingen lopend tot 2006/2007.

Andere overheidssectoren hebben nog geen nieuwe CAO's. We wachten de ontwikkelingen hierover af. Op 19 mei is in de sector HBO een akkoord gesloten met daarin 0,6%

salarisverhoging en € 125,- eindejaarsuitkering. Nieuw is de mogelijkheid om te kiezen tussen een 36-, 38-, 40-urige werkweek binnen de normjaartaak en daarmee een flexibilisering van vakantieweken.

1.0

1.5

10 BESPREEKPUNTEN

a) Functioneren website

Gutker de Geus, webmaster: Er is een webkring opgezet die de diverse websites beheert. De KVLO-website wordt veel bezocht,

vooral om zaken te downloaden. Alle initiatieven ten behoeve van de acties met betrekking tot de minimumtabel komen snel op de website. Alle afdelingen worden verzocht

een eigen site te maken. Het doel is ook hier de naamsbekendheid van de KVLO te vergroten in het land. De plannen voor de komende tijd zijn: het up-to-date houden van de bestaande websites, een portfolio ten behoeve van de wet BIO (zie www.sbl.nl) en een digitale vragenlijst ten behoeve van het

3.0 kwaliteitsproject.

3.5

4.0

4.5

11 SLUITING

Van Driel sluit de vergadering.

Notuliste: Corry Dijkstra

Foto's: Ben van Gastel

4.0

4.5

5.0

PRAKTIJKKATERN BEHORENDE BIJ LICHAMELIJKE OPVOEDING 8 - 2005

PRAKTIJKKATERN

PRAKTIJK BASIS- EN VOORTGEZET ONDERWIJS

24 HOGER DAN HOOG (4) *Bas Baremans*

PRAKTIJK VOORTGEZET ONDERWIJS

HET VERHOGEN VAN DE AANLOOPSNELHEID IN COMBINATIE MET EEN HOGERE GREEP

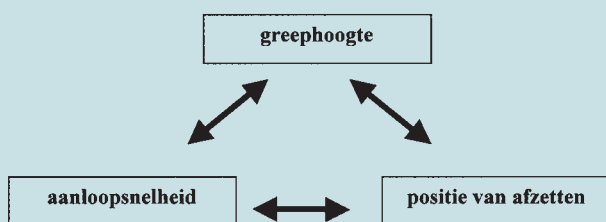
HOGER DAN HOOG (4)

Na verloop van tijd is het springen zover gevorderd, dat een Trimmstabe vanwege de beperkte stoklengte niet langer meer voldoet. Om hoger te kunnen springen is simpelweg een langere stok nodig. Dit is het moment waarop de klassieke stalen stok (mogelijk overgehouden aan een eerdere fusie of gratis opgehaald bij de naburige vereniging) voor een fantastisch vervolg aan de eerdere introductie van het stokspringen kan geven. Door: Bas Baremans

De gelijkzijdige driehoek van greephoogte, afzetplek en aanloopsnelheid, waarbij veranderingen binnen de één noodzakelijkerwijze ook gevolgen moeten hebben voor de andere twee, blijkt dan al snel. Want met de vernieuwde mogelijkheid om de stok hoger vast te kunnen pakken, ontstaat onmiddellijk ook de noodzaak om harder aan te lopen en eerder af te zetten. En juist daar schort het dan nog wel eens aan. En waar de springer eerder gewend was, om de sprong vrijwel volledig op eigen kracht te kunnen maken, zal hij mogelijk opnieuw in belangrijke mate afhankelijk worden van de hulp van de vingers. Deze dienen hierop bedacht te zijn.

HULPVERLENERS BELANGRIJK

Als iemand voor het eerst een langere stok benut of de greephoogte wijzigt, moet diegene extra alert zijn en zal met name de stokvanger de stok eerder moeten 'ophalen' (vastpakken). Hij dient hiertoe een plek in te nemen die ruim voor het insteekpunt ligt. Het is bij al te forse verhogingen van de greephoogte niet ondenkbeeldig dat de springer wordt overvallen omdat hij zijn aanloopplek onvoldoende heeft mee aangepast. De veel te sterke onderloop die hiervan het gevolg is, kan er zelfs toe leiden dat de bovenste hand aan de stok losschiet. Verhoging van de greep dient daarom geleidelijk en in kleine stapjes plaats te vinden.

Het insteekpunt bij polsstokhoogspringen in het zand bestaat uit een hoopje zand aan het begin van de bak

Figuur 5: de onlosmakelijke gelijkzijdige driehoek tussen greephoogte, aanloopsnelheid en positie van afzetten

FOTO: BAS BAREMANS

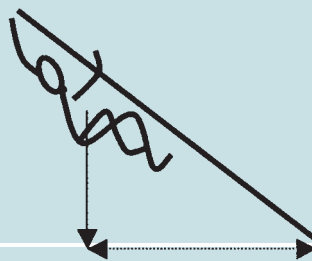
Wel is het zo dat de hogere greep de springer meer voeling geeft ten aanzien van zijn eigen springen. Behalve dat het meer spectaculair is, is de springer ook langer onderweg en ervaart hij nadrukkelijker het los zijn van de grond. Daar waar de springer (al dan niet geholpen door de stokvanger) in staat is het kantelpunt wat langzaam te passeren, heeft hij bovendien relatief veel tijd om de achtereenvolgende bewegingen in de vlucht te maken. De afzet (insprong) vanwege de forse afstand tot het insteekpunt en het noodzakelijke verhoogde tempo van aanlopen zijn variabelen waar veel leerlingen prachtig mee kunnen stoeien. Voldoende lef is dan veelal de doorslaggevende factor. Je moet voor je gevoel immers afzetten op een plek waar zelfs het simpelweg 'halen van de mat' een probleem lijkt...

AFBOUWEN VAN DE VANGHULP

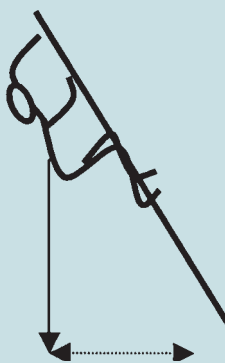
Geleidelijk aan zal de springer moeten leren om meer op eigen kracht te springen. Dat veronderstelt op het juiste tempo aanlopen en op de goede plek afzetten en dan de passage, hetgeen iets anders is dan je in de stok te laten tillen.

Ook het moment van inrollen wordt hiermee cruciaal omdat een te vroege inrol, resulteert in een te grote horizontale afstand van zwaartepunt ten opzichte van het draaipunt bij aanvang de sprong; iets wat de stijging enorm afremt. De springer dient dus heel even af te wachten alvorens in te rollen. In die tussentijd krijgt de stok de kans om al een stuk richting de verticaal te stijgen. Als dan wordt ingerold, heeft de sterke stijging veel minder effect. De horizontale afstand tussen het zwaartepunt en het draaipunt, die bepalend is voor de remmende werking, is dan immers al aanzienlijk verkleind (zie figuur 6 en 7).

Ook een goed getimedede, felle steekbeweging van de heupen, gecombineerd met een late, maar snelle draai rond de stok draagt bij aan het meer op eigen kracht doorlopen van het polsstokhoogspringen.

Figuur 6: Een te vroege inrol resulteert in een sterke remming van de stijgsnelheid vanwege de grote afstand tussen zwaartepunt en draaipunt

Figuur 7: Een wat latere inrol resulteert in een veel geringere remming van de stijgsnelheid vanwege de op dat moment sterk verkleinde afstand tussen zwaartepunt en draaipunt

Hoewel het afbouwen van de hulp op termijn wenselijk is, dient waar nodig vanzelfsprekend niet op de hulp te worden bezuinigd. In alle gevallen dient het belang om de springer veilig op de mat te doen landen vooropgesteld te worden. Wel is de mate van vanghulp een aandachtspunt, dat ook in de beleving van leerlingen ertoe doet.

SLOTOPMERKINGEN

Het polsstokhoogspringen is met de beperkte materialen op school

FOTO: BAS DAREMANS

Vanghulp in het zand wordt bij voorkeur verleend door vier vangers

niet onbeperkt uitbouwbaar. Want zeker daar waar wel langere stokken voorhanden zijn, maar geen significante vergroting van het landingsvlak mogelijk is, ontstaan risico's. Met een verdubbeling van de gesprongen hoogte neemt immers ook de eventuele afwijking in de landing met dubbele waardes toe. En daarop is het voorgestelde landingsvlak niet berekend. Het plaatsen van twee matten achter elkaar (waarbij de matten in de breedte liggen en de naad ertussen haaks staat op de springrichting) kan in dat geval soelaas bieden, maar is nooit gelijkwaardig aan een echte polsstokhoogspringsituatie.

Het polsstokhoogspringen is ook buiten prima te vervolgen. In dat geval is als landingsplek een verspringbak nodig en bestaat het insteekpunt uit een hoopje zand aan het begin van de bak waarin de stok moet worden geplaatst. Een landing op goed losgeharkt zand, zeker vanaf grotere hoogte, is niet gelijkwaardig aan een landing op een landingsmat. Gecombineerd met de ten opzichte van het huidige fiberglas verminderde mogelijkheid om verticaal te steken, bestond de sprong in het verleden uit de fly-away-techniek. Een wijze van springen en landen, waarbij veel meer horizontale snelheid werd overgehouden. In het zand wordt daarom bij voorkeur gevangen met twee vangers voor het vlak en twee vangers in het zand. De eerste twee hebben dezelfde functie als in de zaal. De laatste twee vangen de springer in de landing na met een klemgreep om de buik en zorgen

ervoor, dat het surplus aan landingsnelheid niet resulteert in een val in het zand.

Al met al kan worden geconcludeerd, dat met het introduceren van het stokspringen een buitengewone verrijking van het atletiekrepertoire in de lessen plaats kan vinden. Vernieuwend, aansprekend en uitbouwbaar. En zowel binnen als buiten praktisch uitvoerbaar. Zeker een aanwinst voor ons vak. En dat allemaal mogelijk in een standaardzaal of buitenbak met hooguit slechts een minimale aanschaf van benodigde uitrusting. Wie had dat ooit gedacht ...?

Veel succes en plezier bij het zelf ervaren van dit letterlijke hoogtepunt.

Dit artikel is te downloaden op www.gymlessen.nl

CORRESPONDENTIE: cpbaremans@windesheim.nl

SCHOLING

START OPLEIDING SPECIALE ONDERWIJSZORG, HET LIJKT WEL EEN SPROOKJE...

LEERROUTE HULP BIJ BEWEGINGSPROBLEMEN

Er was eens

Een expertisecentrum MRT in Haarlem dat zich heeft ontwikkeld als aansprekend opleidingsinstituut op het gebied van MRT en al jarenlang mensen opleidt die zich verder willen bekwamen in het bieden van hulp bij bewegingsproblemen. Door: Corina Doodewaard

Er was eens...

Een Calo in Zwolle die als opleiding voor bewegingsdeskundigen, vanuit haar missie en historie al jarenlang bekend staat om haar onophoudelijke zoektocht naar passende bewegingssituaties voor iedereen; juist ook voor de zwakkere beweger. Ook zij verzorgen al jarenlang opleidingen en cursussen waarin het Remediërend BewegingsOnderwijs binnen de MRT centraal staat.

Er was eens...

Een Windesheim OSO die in samenwerking met Hogeschool IN-HOLLAND al jarenlang opleidingen op het gebied van speciale onderwijszorg verzorgt voor mensen die zich willen verdiepen in de zorg voor leerlingen en daarvoor post hbo-opleidingen aanbiedt.

EN OP EEN DAG...

Sinds september 2004 zijn deze drie toonaangevende instituten met

elkaar in gesprek.

In de eerste fase van deze gesprekken hebben we vooral onderzocht waarin we elkaar zouden kunnen versterken, maar ook waarin we van elkaar verschillen. Toch werd al spoedig duidelijk dat de inzet was om te komen tot een gezamenlijke post hbo-opleiding MRT die door OSO zowel op de Hogeschool IN-HOLLAND als op de Hogeschool Windesheim zou kunnen worden aangeboden.

EN NA EEN TIJD HARD WERKEN...

Er staat nu een tweejarige opleiding van 60 EC'S (een deeltijdopleiding van twee jaar) in de steigers die in twee regio's van Windesheim OSO wordt aangeboden voor het cursusjaar 2005-2007.

De opleiding is verdeeld in tien modules die verdeeld over twee jaar zullen worden aangeboden en valt onder het uitstroomprofiel leerproblemen.

PROGRAMMA VAN DE OPLEIDING

Uitstroomprofiel leerproblemen - Hulp bij bewegingsproblemen (MRT)

	Eerste jaar	Tweede jaar
Periode 1	Het verhaal van de leerling (6 EC)	Signaleren en diagnose (6 EC)
Periode 2	De leraar als persoon en professional (6 EC)	Remediërend handelen 1 (6 EC)
Periode 3	De rijke leeromgeving (6 EC)	Remediërend handelen 2 (6 EC)
Periode 4	Communicatie (6 EC)	Praktijkonderzoek (10 EC)
Gehele jaar	Seminars (3 EC) Intervisie en reflectie (3 EC)	Intervisie en reflectie (2 EC)

VAN POST HBO NAAR MASTEROPLEIDING

Op dit moment is de opleiding nog een post hbo-traject van Windesheim OSO dat op twee locaties (Haarlem en Zwolle) wordt aangeboden. Studenten studeren af met een getuigschrift speciaal onderwijs met als specialisatie: hulp bij bewegingsproblemen.

Gedurende het cursusjaar 2005/2006 zal naar verwachting de post hbo-opleiding Speciaal Onderwijs worden geaccrediteerd als masteropleiding 'Special Educational Needs'. Afhankelijk van het tempo

waarin dit proces plaatsvindt, kunnen studenten vanaf september 2006 de inschrijving omzetten naar deze masteropleiding en de leerroute afsluiten met een mastergraad. Dit zal voor MRT uniek zijn in Nederland!

WIE DOEN ER MEE?

Wim van Gelder en Corina van Doodewaard zijn als inhoudsdeskundigen nauw betrokken en betrokken geweest bij de opbouw en uit-

voering van dit traject.

Beiden zien het als een uitgelezen kans om professionals toe te voegen aan het werkveld waarin speciale hulp bij bewegen en bewegingsonderwijs centraal staat.

De grootste verandering ten opzichte van hun huidige MRT-trajecten is, naast de omvang van de opleiding, vooral de verdieping in speciale leerlingenzorg door middel van het inzetten van wetenschappelijke literatuur en het doen van een omvangrijk praktijkonderzoek. De mensen die in dit traject afstuderen zijn niet alleen bekwaam in het opzetten en uitvoeren van MRT; zij voegen met hun wetenschappelijke verdieping ook veel onderzoekskennis toe aan het werkveld van de MRT.

Het doel van hbo-masteropleidingen is professionals toe te voegen

aan het werkveld die door hun toegepaste praktijkonderzoek, kennis en ervaring kunnen verbinden.

EN WAT BLIJFT ER HETZELFDE...?

De basiscursussen MRT die door beide instituten reeds werden aangeboden, blijven bestaan.

Voor veel werkers in het veld is een ondersteuning in de directe praktijk een heel directe, praktische vraag.

(In West Nederland wordt de basiscursus MRT opgenomen in het post hbo-traject MRT oude stijl).

Natuurlijk is het mogelijk en ook zeker aan te bevelen om na de basiscursus MRT alsnog de post hbo-leerroute te volgen.

	Basiscursus MRT	Post hbo-opleiding
Duur van het traject	één jaar	twee jaar
studielast	120 uur	800 uur
bijeenkomsten	gedurende één jaar: acht tot tien bijeenkomsten	Gedurende twee jaar: •zeven modules van acht weken met verplichte en facultatieve bijeenkomsten •Praktijkonderzoek
Start	September en oktober 2005	September 2005
Welke dag?	Oost-Nederland: woensdag 18.00-21.30 uur West Nederland: nog niet bekend	Zwolle: woensdag van 14.30-18.30 uur Haarlem: dinsdag van 19.00-22.00 uur
Kosten	Oost-Nederland: € 995,- (ongesubsidieerd) West-Nederland: € 950,- en € 90,- studiekosten	Per jaar: € 950,- collegegeld en € 90,- studiekosten
meer informatie en inschrijven	Oost-Nederland Calo Windesheim Zwolle: pm.schalkwijk@windesheim.nl West-Nederland Hogeschool INHOLLAND: Linda.vielvoye@inholland.nl	Profielboekje en inschrijfformulieren Windesheim OSO Zwolle: oso@windesheim.nl of oso-windesheim.nl Inschrijving en betaling moet binnen zijn voor 1 september
Sluiting aanmelding	De datum van inschrijving is bepalend voor deelname. Aanmelden kan tot uiterlijk 1 september 2005 maar bij voorkeur voor de zomervakantie.	2005. Het verzoek is om bij voorkeur voor de vakantieperiode in te schrijven.
Contactpersonen	Calo Zwolle: Cl.van.Doodewaard@windesheim.nl IN HOLLAND Academy Haarlem: Wim van Gelder : mrt@quicknet.nl	Windesheim OSO Zwolle: Cl.van.Doodewaard@windesheim.nl INHOLLAND, Wim van Gelder: mrt@quicknet.nl

MISSCHIEN TER OVERVLOEDE?

Het begrip MRT is een paraplu-begrip geworden. De afkorting staat voor alle zorg die in Nederland verleend wordt aan kinderen die extra zorg verdienen in het bewegen en bewegingsonderwijs.

Een MRT-werkgroep van de KVLO waaraan ook deze beide opleiders deelnemen is daar een bewijs van.

Op constructieve wijze buigen in deze werkgroep MRT opleiders zich over de inhoud van hun programma's om te komen tot een gezamenlijk MRT beroepsprofiel; aansluiten op het beroepscompetentieprofiel zoals dat reeds door de KVLO is ontwikkeld. Daarover hoort u binnenkort ongetwijfeld meer.

Jarenlang stond MRT alleen voor Motorische Remedial Teaching. Daarmee vonden andere opvattingen als zoals bijvoorbeeld het RBO: remediërend bewegingsonderwijs geen aansluiting.

Die tijd raakt voorbij. De verschillen in zienswijze worden meer en meer gerespecteerd en gewaardeerd. Daarmee verliezen de verschillende opvattingen over MRT allerminst aan kracht. De werkelijkheid wordt tenslotte op verschillende wijzen beleefd...

Maar er is ook sprake van "eenheid in verscheidenheid".

De tijd lijkt rijp om wegen te zoeken om ontwikkelingen op het gebied van MRT een stevige gemeenschappelijk impuls te geven.

De opleidingen waarover in dit artikel is gesproken zijn daar een daadwerkelijke bewijs van!

CORRESPONDENTIE: cl.van.doodewaard@windesheim.nl

mrt@quicknet.nl

BEKENDE NEDERLANDERS OVER LO

NOC*NSF-VOORZITTER ERICA TERPSTRA WIL MEER LO OP SCHOOL

'DE KVLO HEEFT IN MIJ EEN OVERTUIGD MAATJE!'

De afgelopen tijd hebben we bekende Nederlanders gevraagd naar hun mening over ons vak. Het zal u niet verbazen dat we eigenlijk alleen maar positieve verhalen te horen kregen. Juist in een tijd waarin onze 'eigen' minister van Onderwijs aan onze stoelpoten aan het zagen is, is het goed te weten dat er niet veel zijn die haar mening delen. Ook NOC*NSF-voorzitter Erica Terpstra wil niet van de verplichte gymlessen af.

FOTO: HANS DIJKHOFF

Wat vond u het mooiste aan gym?

'Het feit dat je lekker kunt loltrappen met je medeleerlingen, maar vooral dat het een welkome afwisseling was. Ik kon slecht stilzitten.'

Was u goed in gym?

'Ik was vooral goed in balsporten, om het even welke. Waar ik een gruwelijke hekel aan had was knotsenzwaaien. Dat is echt een vreselijke aversie geworden. Wat je tegenwoordig op de tv ziet bij moderne ritmische gymnastiek is van een heel andere orde dan wij vroeger deden. Ook touw klimmen vond ik niet leuk. Ondanks dat ik vroeger heel licht was, kwam ik niet omhoog.'

Wat was uw favoriete onderdeel?

'Zoals ik al zei de balsporten. Buiten vond ik speerwerpen erg interessant.'

Heeft u nog een leuke anekdote over een gebeurtenis?

'Ik weet niet meer precies hoe het gegaan is, maar op een gegeven moment werd de juf weggeroepen en die zei tegen mij: 'Érica neem jij de les even over'. Dat heb ik toen gedaan. We deden een of ander balspel en hadden vreselijke lol. Toen ik dat eenmaal had gedaan, wilde ik ook gymjuf worden, maar dat is anders gelopen. In ieder geval is mijn belangstelling voor bewegen er nooit minder om geworden.'

Wat doet u zelf nog aan sport?

'Het heeft toch met water te maken: aquajoggen en natuurlijk gewoon zwemmen. Daarnaast doe ik aan trimfietsen. Ook ben ik bezig me te bekwamen in de golfsport, maar die slag is me nog niet eigen genoeg om ervoor te zorgen dat ik mijn gvb kan halen. Bovendien moet je heel veel oefenen en ik heb al heel veel afspraken moeten afzeggen, dus dat zal nog wel even duren.'

Wat vindt u belangrijk aan gym?

'In mijn optiek dienen de lessen LO de basis te zijn om een levenlang met bewegen en sport bezig te blijven. Het moet dan ook door vakleerkrachten worden gegeven. Ik vind ook dat die zielige anderhalf uur in het basisonderwijs veel te weinig is. LO zou ook verplicht moeten zijn in het voortgezet onderwijs. Het moeten dan uitdagende lessen zijn om met je lijf bezig te zijn. We moeten voorkomen dat jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar afhaken. Sport heeft veel te bieden een leven lang. Die spreuk *mens sana in corpore sano* is in dit verband zeker waar.'

Hoe denkt u dat de les LO in deze tijd eruit ziet?

'Juist omdat ik van de materie op de hoogte moet zijn kijk ik regelmatig in gymzalen hoe het er aan toe gaat. Dat ben ik aan mijn stand verplicht. Dus ik weet wat er gaande

is. De volgende slag die we moeten maken, en daar wordt al flink aan gewerkt, is dat de sport de gymzaal binnen moet komen. Dit zou bijvoorbeeld kunnen gebeuren door coaches die clinics komen geven en uitwisselingen met de sportverenigingen in de buurt. Daartoe zijn al de nodige initiatieven genomen door NOC*NSF in samenwerking met de KVLO en ook SLO en NISB.'

Is de rol van de leerlingen veranderd en zo ja, waaruit bestaat die verandering dan?

'Nou en of die veranderd is. In mijn tijd was het ja en amen en deed je gewoon wat je werd opgedragen. Eigen ideeën waren niet gewenst. Dat is nu wel anders. Nu worden eigen ideeën juist aangemoedigd. Daarbij komen ook andere invalshoeken. Kinderen die zich minder prettig voelen bij (onderdelen van) bewegen kunnen zich nu ook bekwamen in rollen als die van coach, scheidsrechter of organisator.'

'Ik ben zeer blij met de samenwerking tussen onderwijs en sport, tussen NOC*NSF en de KVLO en ik heb bewondering voor de verbeterslag die is ingezet om het belang van bewegen en sport nog beter te kunnen behartigen. De KVLO heeft in mij een overtuigd maatje!'

CORRESPONDENTIE: redactie2@kvlo.nl

KVLO/SLO

DIGITAAL LEERLINGVOLGSYSTEEM VOOR BEWEGEN

BELEVES

Bij leerlingvolgsystemen denken de meeste collega's aan stapels papieren, ellenlange invullijsten en heel veel cijfertjes in tabellen en grafieken plaatsen om overzicht te krijgen. De vakleerkracht als administrator. Voor bewegingsonderwijs is het opstellen van een volgsysteem bovendien een bijzonder ingewikkelde klus. In de eerste plaats moeten enkele belangrijke vragen beantwoord worden: binnen welke activiteiten of motorische vaardigheden willen we leerlingen volgen, waar kijken we naar binnen dit bewegen, hoe meten we dit of maken we dit meetbaar en welke norm willen we dan hanteren?

Beleves (Bewegen leerlingvolgsysteem) is een digitaal leerlingvolgsysteem voor bewegen dat hier een antwoord op wil geven. Waarom volgen?

Door: Arnold Consten en Chris Mooij

Ondanks de vakconceptuele complexiteit en de administratieve rompslomp wordt juist door veel vakleerkrachten in het primair onderwijs nagedacht over volgsystemen. Veel vakcollega's in het basisonderwijs signaleren dat steeds meer kinderen gebaat zouden zijn bij een vorm van speciale bewegingszorg. Een leerlingvolgsysteem dat helpt deze signalen vroegtijdig op te pikken, vergroot de zorgbreedte van het onderwijs en onderstreept de noodzaak voor het inzetten van de vakspecialist. Door de individuele vorderingen van ieder kind nauwgezet te kunnen volgen, wordt een leerlingvolgsysteem een belangrijk didactisch hulpmiddel om snel en adequaat leerhulp te kunnen bieden aan zowel de zwakkere als de betere bewegers. Ook vraagt het probleem van vroegtijdige signalering van kinderen die obesitas ontwikkelen de aandacht (jaarverslag rijksinspectie onderwijs). Een landelijke bewegingsnorm waarin niet alleen wordt gelet op de hoeveelheid beweegtijd maar ook op de kwaliteit van de ontwikkeling van het bewegen via leerlijnen kan daarbij een belangrijk instrument zijn.

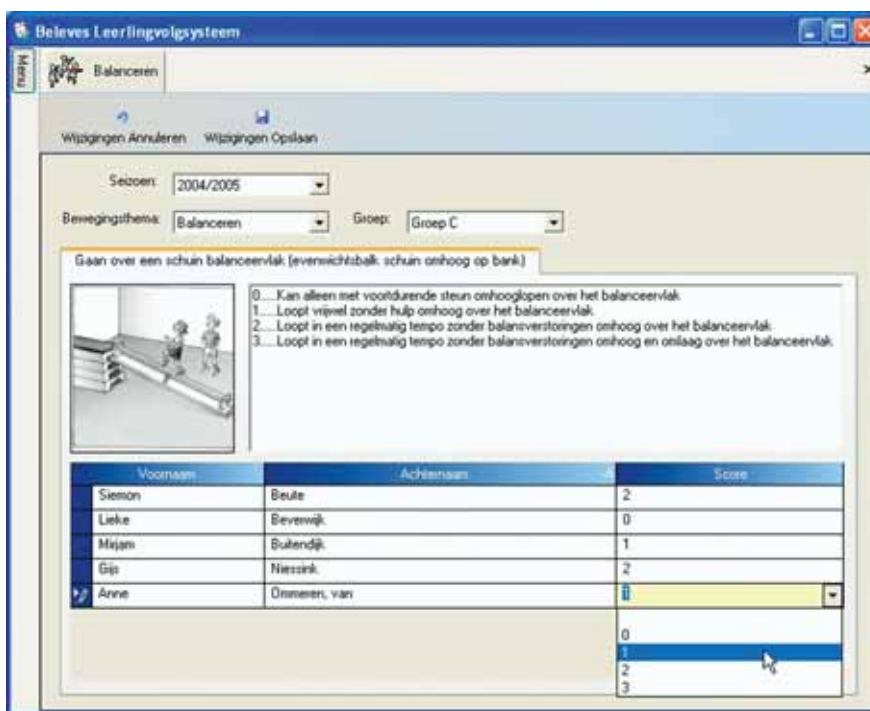
Door de nieuwe bevoegdheidsregeling voor bewegingsonderwijs komen er meer vakleerkrachten in het primair onderwijs, die hard werken om de beoogde kwaliteitsimpuls waar te maken. Een leerling-

volgsysteem wordt vooral een waardevol instrument omdat die door een bewegingsdeskundige goed kan worden benut om de bewegingsontwikkeling van leerlingen overzichtelijk in kaart te brengen.

LEERLIJNEN EN TUSSENDOELEN

Beleves is een digitaal leerlingvolgsysteem dat volledig gebaseerd is op het *Basisdocument Bewegingsonderwijs*. In het *Basisdocument Bewegingsonderwijs* worden twaalf leerlijnen voor het basisonderwijs beschreven: balanceren, klimmen, zwaaien, over de kop gaan, springen, hardlopen, mikken, jongleren, doelspelen, tikspelen, stoeispelen en bewegen op muziek. Deze leerlijnen zijn in het *Basisdocument* beschreven als een opeenvolging van na te streven tussendoelen binnen vergelijkbare bewegingssituaties. Deze opeenvolging van tussendoelen vormt het uitgangspunt van het volgsysteem *Beleves*. Hierdoor is het mogelijk, binnen verwante bewegingssituaties, de vorderingen van leerlingen door-de-jaren-heen, nauwgezet te kunnen volgen. Elke leerlijn bestaat uit één of meer bewegingsthema's. Per leeftijdsgroep wordt dat verder uitgewerkt in een aantal kernactiviteiten. Dit is een reeks activiteiten met relevantie voor de hedendaagse bewegingscultuur, welke voor 90% van de kinderen haalbaar moet zijn en regelmatig terugkomt in het lesprogramma voor bewegingsonderwijs. Voor iedere leerlijn zijn concrete tussendoelen uitgewerkt voor de basisschoolgroepen 1/2, 3/4, 5/6 en 7/8. Bijvoorbeeld balanceren over een recht vlak (groep 1/2), over een schuin vlak (groep 3/4), over een aan één kant instabiel vlak (groep 5/6) en over een instabiel (bewegend) vlak (groep 7/8). Voor iedere kernactiviteit zijn in het *Basisdocument* tussendoelen uitgewerkt op vier niveaus. Leerlingen ontwikkelen zich immers niet in hetzelfde tempo en op dezelfde wijze. Per kernactiviteit zijn deze vier niveaus uitgewerkt als concrete beschrijvingen van waarneembaar bewegingsgedrag. Voor alle kernactiviteiten geldt dan de volgende typering:

Afbeelding 1: Het testscherm, tussendoelen als scores

Afbeelding 2: Overzicht werkscherm

- niveau zorg (0) = niveau dat voor extra zorg in aanmerking komt (bijvoorbeeld motorische remedial teaching)
 - niveau 1 = (minimum) niveau, haalbaar voor 90% van de leerlingen
 - niveau 2 = (gemiddeld) niveau, haalbaar voor 50% van de leerlingen
 - niveau 3 = (hoog) niveau, haalbaar voor 20% van de leerlingen.
- De reeks kernactiviteiten vormt in *Belevés* de zogenaamde 'testen'. De vier niveaus waarop de tussendoelen zijn uitgewerkt gebruikt *Belevés* als observatiekader en in te vullen 'scores'. Zie afbeelding 1.

VOORDELEN INTEGRATIE BASISDOCUMENT

De wijze waarop *Belevés* naadloos aansluit op het *Basisdocument Bewegingsonderwijs* heeft een aantal belangrijke voordelen voor de vakleerkracht. Uit het bovenstaande voorbeeld blijkt dat we leerlingen 'volgen' in bewegingssituaties waarbinnen een aantrekkelijke bewegingsuitdaging centraal staat. Hierdoor kan het 'testen' deel van de normale les bewegingsonderwijs zijn, omdat er geen speciale testsituaties hoeven worden ingericht. Het volgsysteem en de lessen bewegingsonderwijs zijn dus op hetzelfde gericht: het volgen en beïnvloeden van de wijze van deelnemen aan bewegingssituaties. Op deze manier wordt de deskundigheid van de vakleerkracht optimaal benut

en liggen er krachtige mogelijkheden voor een afstemming tussen het volgsysteem voor bewegen en het deelschoolwerkplan bewegingsonderwijs.

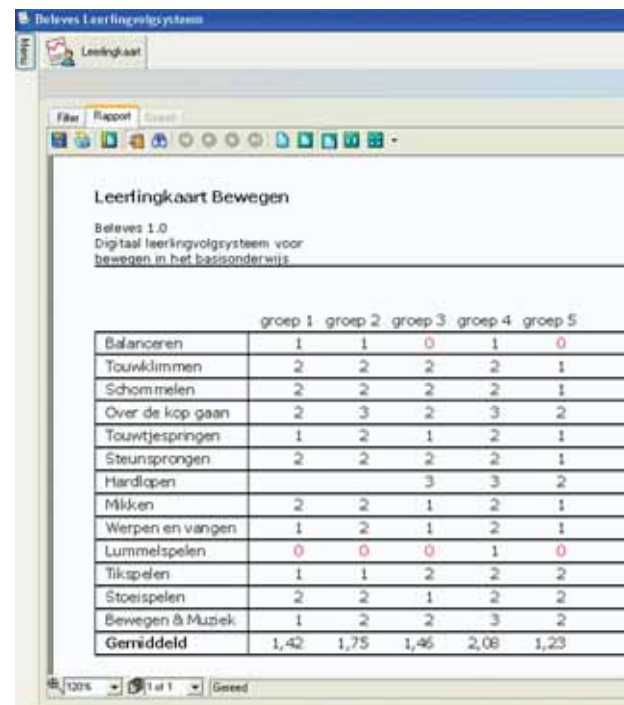
Opzet van *Belevés*

Ieder leerlingvolgsysteem kent eigenlijk slechts drie algemene taken: leerlingenadministratie, testen en rapportage. In *Belevés* wordt deze driedeling gebruikt als het vaste raamwerk van het programma. Hierdoor is de software overzichtelijk en eenvoudig te bedienen. (Zie afbeelding 2: overzichtelijk werkscherm.)

- 1 In het deel 'leerlingenadministratie' kunnen we groepen aanmaken, leerlingen invoeren en leerlingen naar een andere groep overplaatsen. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk met één muisklik alle leerlingen aan het eind van het schooljaar in een nieuwe groep te plaatsen. Op deze manier selecteert *Belevés* dan automatisch voor deze leerlingen in het nieuwe schooljaar opnieuw de juiste kernactiviteit met bijbehorende tussendoelen uit het *Basisdocument*.
- 2 In het onderdeel 'testen' kiezen we één van de twaalf leerlijnen (stap 1), waarvoor we testgegevens (scores) willen invoeren. Door op de groep te klikken (stap 2) waarvoor we testgegevens willen invoeren haalt *Belevés* de passende kernactiviteit en bijbehorende

Afbeelding 3: De drie te nemen stappen

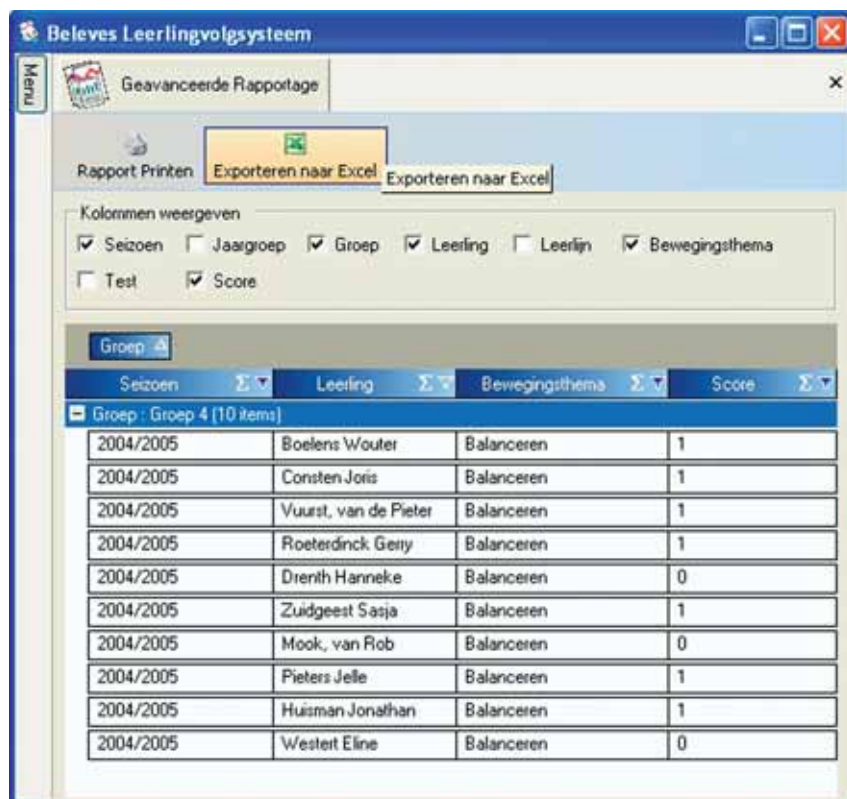
Afbeelding 4: Leerlingkaart van Wouter Boelens, groep 5

tussendoelen uit het *Basisdocument* (stap 3). (Zie afbeelding 3).
3 Het deel 'rapportage' is bedoeld om overzichten te maken. Zo kunt u bijvoorbeeld een leerlingenkaart opvragen, met daarop alle testresultaten van één leerling over zijn gehele basisschoolperiode. Of een groepskaart met daarop alle resultaten per bewegingsthema van de leerlingen van één groep. Ook is het mogelijk een overzicht te creëren, met bijvoorbeeld een overzicht van alle kinderen in

groep 3, die binnen de leerlijn balanceren nul of één scoren en daarmee voor extra zorg in aanmerking komen.

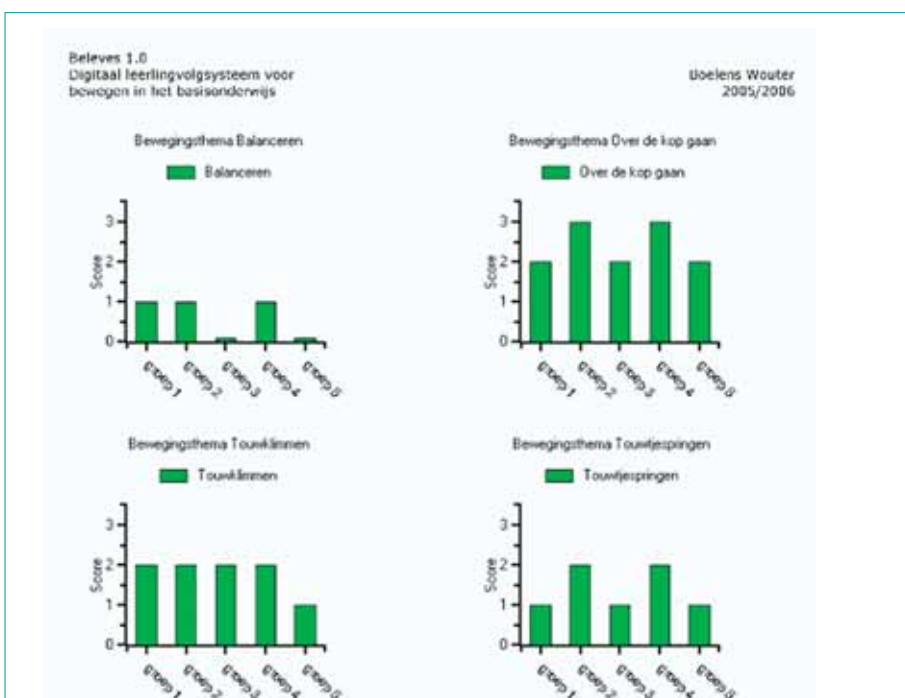
RAPPORTEN MAKEN EN RAADPLEGEN

Het kunnen samenstellen, inzien en bewerken van rapporten, bepaalt de werkelijke kracht van het leerlingvolgsysteem. Het uitvoerig registreren van niveaus van deelnemen aan bewegingssituaties moet

Afbeelding 5: Vragen stellen aan Beleves

Boelens Wouter			
groep 3	groep 4	groep 5	Gemiddeld
0	1	0	0,60
2	2	1	1,80
2	2	1	1,80
2	3	2	2,40
1	2	1	1,40
2	2	1	1,80
3	3	2	2,67
1	2	1	1,60
1	2	1	1,40
0	1	0	0,20
2	2	2	1,60
1	2	2	1,80
2	3	2	2,00
1,46	2,08	1,23	1,62

Afbeelding 6: De leerlingkaart weergegeven als grafiek

groep 5

immers ergens toe leiden. De vakleerkracht zal de rapporten waarop gegevens van leerlingen overzichtelijk worden weergegeven (als leerlingkaart, groepskaart of schoolkaart) moeten analyseren om daar didactische of pedagogische consequenties aan te verbinden. Zo kan uit groepskaarten blijken welke leerlingen achterblijven bij het groeps-gemiddelde of over de hele linie moeizaam mee kunnen komen. De bestudering van de individuele leerlingkaart kan dan aanwijzingen geven binnen welke leerlijnen dan met name extra hulp of zorg geboden moet worden. Of uit de schoolkaart (overzicht van gemiddelde scores van iedere groep per bewegingsthema) blijkt dat juist vanaf de middenbouw de leerlingen gemiddeld lager scoren binnen de leerlijn balanceren. Dit is wellicht een goede aanleiding om het jaarplan voor de middenbouwgroepen iets bij te stellen.

In *Beleves* is het samenstellen van zo'n rapport bijzonder eenvoudig. We kiezen eerst het soort rapport dat we willen maken (leerlingkaart, groepskaart, schoolkaart of geavanceerd rapport). Vervolgens moeten we aangeven welke leerlingen of groepen moeten worden weergegeven op het rapport. *Beleves* bouwt dan automatisch het gewenste rapport als tabel of als grafiek (opslaan als html-bestand). Zie afbeelding 4 en 6.

In de weergave als tabel worden alle scores kleiner dan 1 rood gemerkt, omdat deze leerlingen wellicht in aanmerking komen voor extra zorg. Rapporten kunnen worden opgeslagen (als wordbestand en acrobatbestand), uitgeprint en zelfs op het Internet worden gepubliceerd.

Tenslotte biedt *Beleves* de mogelijkheid om naast de drie kant-en-klaare rapporten, zelf rapporten samen te stellen. In dit zogenaamde 'geavanceerde rapport' kan de vakleerkracht alle onderdelen van het

rapport zelf kiezen en rangschikken. Vooral de mogelijkheid om te sorteren en filteren maakt deze functie van *Beleves* het klikken waard. Op deze manier is het mogelijk om als het ware vragen aan het leerlingvolgsysteem te stellen, zoals: 'laat mij alle leerlingen in groep 4 zien, die dit jaar voor balanceren een score kleiner of gelijk aan 1 hebben behaald.' Zie afbeelding 5.

MEER INFORMATIE

Bestellen: de cd-rom van *Beleves* kost € 49,90 en is te bestellen bij het Jan Luiting Fonds te Zeist, www.janluitingfonds.nl.

Beleves kan geïnstalleerd worden op iedere pc, waar tenminste windows 98 en een printer op geïnstalleerd is. Het installeren van *Beleves* gaat volledig automatisch en het programma is voorzien van een uitvoerige help-functie.

Beleves is ontwikkeld als onderdeel van de serie Basisdocumentproducten door SLO in samenwerking met KVLO. Samenstellers zijn: Arnold Consten en Jeffrey van de Vuurst. Illustraties zijn van Hendrik J. Vos.

Dit digitale volgsysteem vervangt het oude *Leerlingvolgsysteem bewegingsonderwijs* (cd-rom) dat eerder was uitgegeven.

CORRESPONDENTIE: alconsten@versatel.nl

c.mooij@slo.nl

SERIE Door: J. Steendijk-Kuypers

GYMNASTIEK EEN VOLKSZAAK (10)

SCHOOLZWEMMEN

In zijn *Volledig leerstelsel van kunstmatige lichaams oefeningen* gaf Jan van Geuns in navolging van Gutschmuths in zevenenvijftig pagina's aandacht aan het baden en zwemmen (1812). Baden in de openlucht bevorderde de reinheid, en versterkte de huid, spieren en zenuwen, kortom het versterkte het lichaamsgestel. Men wilde wel hier en daar zwemscholen oprichten, maar het kwam er niet van of zij hielden geen stand, schreef Van Geuns. Hij noemde het een zonderling verschijnsel dat jongelingen van goeden huize alleen leren paardrijden. Waarom? Omdat het veel geld kost. Niemand van hen leert zwemmen. Waarom? Omdat het niets kost en een handwerksman het evengoed kan leren. Zijn navolger R.G. Rijkens ging in zijn boek *Practische handleiding voor kunstmatige lichaams oefeningen* uitvoerig in op de zwemkunst (1843, p. 511-522). Zelfs het zwemmen voor meisjes beschreef als nuttig. Als ze gekleed in een hansop die hen van pols tot enkel bedekte in het water waren, viel er niets op aan te merken; ook een baljurk kan bij mannen een allernaamzaamst gevoel verwekken, zo meende Rijkens. Omstreeks 1800 was het zo, dat de gewone man die wilde zwemmen, dit naakt in openbare wateren leerde en deed, tot ergernis van de elite die in de zomer op warme zondagen aan de rand van de stad langs deze poelen flaneerde. In het midden van de 19^e eeuw werd in een nabij steden het vrije zwemmen in openbare wateren verboden en werden bij daartoe geschikte wateren officiële zweminrichtingen met kleedruimten en andere faciliteiten aangelegd. Vanaf die tijd kostte het zwemmen geld en toen ging ook de gegoede burger in badkostuum in de speciale bad- en zwemgelegenheden te water; er werden zwemclubs opgericht waar ook zwemles werd gegeven. Leden van de Amsterdamsche Zwemclub (1870) leerden als een vorm van sociaal hulpbetoon ambachtjongens die beroepshalve verdrinkingsgevaar liepen het zo nuttige zwemmen. Toen in 1882 op enkele plaatsen in Duitsland in de hoogste klassen van de volksschool en ook in Engeland op jongens- en meisjesscholen al verplicht zwemles werd gegeven, was dit in het waterrijke Nederland nog totaal onbekend; slechts in Amsterdam en Zaan- dam werd door een enkele school gebruik gemaakt van een badhuis met vier tot tien badcellen. Bij dit baden ging het om een hygiënische handeling die gericht was op het verfrissen van de huid. Toch was dit een belangrijke stap, want onder het motto: Wassen is goed, baden is beter, zwemmen is het best, zou men bij de jeugd de watervrees gaan bestrijden en de hygiënische betekenis van zwemmen propagere- ren.

POPULAIR MAKEN

Het initiatief om zwemmen populair te maken, lag bij de hygiënische beweging. Dr W. Frencken had zich met zijn brochure *Over Volks- en Schoolbaden* tot de Haarlemse gemeenteraad gericht, om naar het voorbeeld van Duitse volksscholen in Göttingen kinderen op school de gelegenheid te bieden een douchebad te nemen. Tot zijn teleurstelling werd het voorstel afgewezen. In Amsterdam werd hetzelfde

project door het gemeenteraadslid M.J. van Hall in 1890 in de Raad gebracht. Het onderwerp was actueel want ook de arts mejuffrouw Du Saar had een van haar stellingen van haar proefschrift aan de schoolhygiëne gewijd: *Schoolbaden behoren tot de beste middelen ter bevordering der hygiëne op de volksscholen*. De Amsterdamse Gymnastiekonderwijzers Vereeniging liet zich over schoolhygiëne voorlichten met een lezing, waarbij het schoolbad centraal stond. Het ontwerp werd van diverse kanten bestudeerd en een jaar later ging de gemeenteraad in op het voorstel van M.W.F. Treub om op een tweetal scholen voor behoeftige kinderen de proef te nemen; ze stelde 3000 gulden beschikbaar. Het overdekte speelplaatsje werd opgeofferd en omgebouwd tot badgelegenheid met links en rechts van een gangetje negen cellen met houten vlonder en bovenaan een giet- ter. Het water werd met drie geysers en de ruimte door twee kachels verwarmd (zie ook *Het Volksblad, orgaan voor het Volksonderwijs*, 17 oct. 1891, met plattegrond). Hoewel in 1892 het Sociaal Weekblad in een drietal artikelen er zich positief over had uitgesproken, werd om diverse redenen het experiment als niet geslaagd beschouwd. Het begeleiden en behulpzaam zijn bij het verkleeden van de kinderen werd door enkele onderwijzers beneden hun waardigheid geacht, en bovendien legde de procedure onbarmhartig de sociale ellende bloot van menig leerling die nauwelijks ondergoed aan het lijf had.

BELANGRIJK

De uitspraak van de hygiënist G.A.N. Allebé *De zwemkunst is eene alle spieren gelijkzijdige oefenende en als gezondheidsmiddel een versterkende gymnastiek te water. Als gezondheidsmiddel bezit zij belangrijke waarde. Haar eigenaardig glanspunt is het redden van menschenlevens*, werd door de Amsterdamse zwempionier D. Vrijdag tot motto gekozen van zijn *Nederlandsch Handboek voor de Zwemsport*. Pas nadat men omstreeks 1900 in Nederland besefte hoe belangrijk een goede conditie van de jeugd was voor de economie en voor de nationale weerbaarheid, kreeg zwemmen een plaats bij de lichamelijke opvoeding van schoolkinderen én bij de in 1914 gemobiliseerde milite. Baden en zwemmen was geen luxe, maar behoorde tot de hygiëne en was voor de gezondheid en veiligheid van de mens noodzaak.

De Haarlemse promotor van de zwemsport, Dr W.E. Merens noemde in 1915 op het Internationale Congres voor de Watersport zwemmen essentieel voor de fysieke ontwikkeling van een kind; op hetzelfde congres spreekt kapitein P.W. Scharroo de wens uit dat elke soldaat zou kunnen zwemmen, en stelde dat de school de plaats was om het de jeugd te leren, tijdens de mobilisatie zorgde hij ervoor dat militairen zwemles kregen en dat velen van hen tot zweminstructeur werden opgeleid. Voor het lessysteem werd lering getrokken uit de methode die inmiddels in Rotterdam in gebruik was om schoolkinderen massaal op het droge de beginselen van de zwemslag bij te brengen. In Rotterdam had de gemeenteraad in 1910 aan schoolkinderen gratis toegangskarten voor het zwembad beschikbaar gesteld, maar dit

Feest en propagandaleuzen na het afzwemmen in het Sportfondsenbad

jeugdplan mislukte door gebrekkige organisatie en het ontbreken van leiding. Het volgende seizoen sprong de Rotterdamse Bond voor de Lichamelijke Opvoeding bij, die in overleg met de plaatselijke zwemclubs, een proef startte. In de zomervakantie werd aan 100 schoolkinderen zwemles gegeven; het jaar daarop waren er 200 leerlingen. Ter voorbereiding werd op school tijdens gymnastiekles op krukjes en banken de zwemslag geleerd. Het enthousiasme onder de leerlingen en het resultaat was boven verwachting: in 1914 leerden 3600 jongens en 1900 meisjes tijdens de vakantie in open water zwemmen.

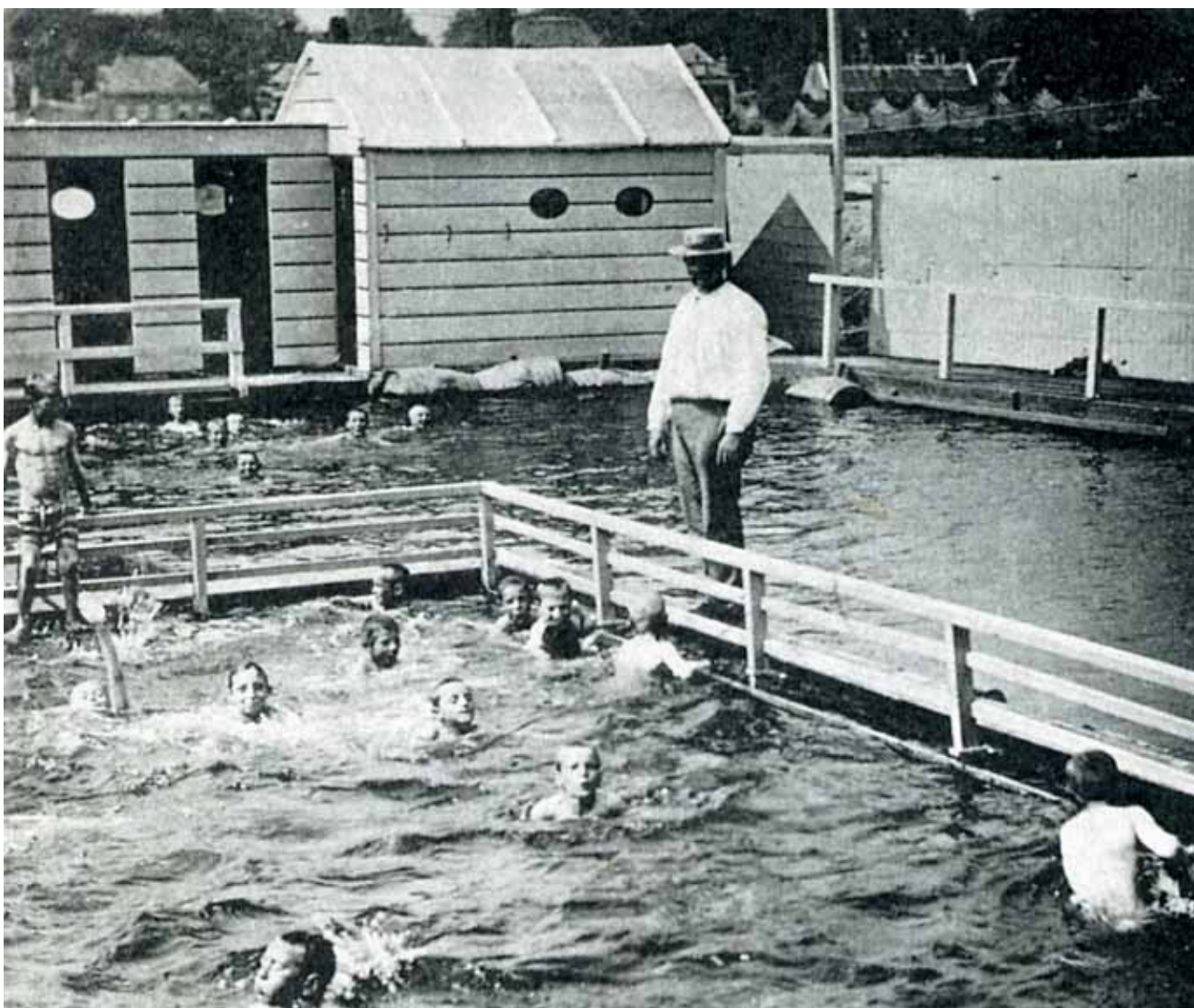
SUCCESSEN

In Haarlem was een dergelijk succes aan een andere organisatie te danken; daar werd in 1910 de Haarlemse Onderwijzers Zwemclub opgericht, die als leuze had: *Zwemmen zij een Volkszaak*. Heel belangrijk was dat op de Haarlemse kweekschool zwemles op het gymnastiekprogramma van de kwekelingen stond, iets wat in 1910 op het internationale congres voor de schoolhygiëne in Parijs met gepaste trots werd vermeld.

Toen de HOZC aan kinderen van de volksscholen gratis zwemles wilde geven, was daar bij de ouders weinig animo voor. Bij navraag bleek dat velen zich schaamden voor het versleten of ontbrekende ondergoed van hun kinderen. De zwemclub vroeg werkbazen of zij de jonge ambachtskinderen de gelegenheid wilden geven zwemles te krijgen, maar ook hier was weinig respons. Op de scholen was de

Haarlemse afdeling van de NBLO actief met lessen in droogzwemmen op krukjes en banken tijdens de officiële gymnastiekles; de onderwijzeres mej. Zandstra verzorgde de lessen voor meisjes. Het schoolzwemmen bleef een incidentele affaire, waarbij particulier initiatief nauwelijks enige steun ondervond van de (plaatselijke) overheid. In 1916 werd bij K.B. van 25 juli zwemmen niet genoemd bij de nieuwe exameneisen voor de gymnastiekakten, en in 1919 werd de subsidie voor de aanleg van speelvelden niet aan zwembaden besteed. Maar in 1921 keerde het tij. Het rapport van de Commissie van Advies voor de Lichamelijke Opvoeding adviseerde dat naast gymnastiek en spel ook zwemmen facultatief op de lagere school moest worden onderwezen. Dit was uiteraard pas te realiseren nadat er voldoende zwembaden waren aangelegd. In Amsterdam werd het eerste overdekte zwembad in 1896 gebouwd aan de Heiligeweg, op de plaats van het voormalig tuchthuis. Een belangrijke aanleiding daartoe was het feit dat Amsterdam zich in 1883 tijdens de Internationale Koloniale Tentoonstelling tegenover de buitenlandse gasten geneerde voor het ontbreken van een luxe zwemgelegenheid. Door stagnatie in de beschikbaarheid van de beoogde locatie, werd het overdekte Heiligewegbad pas ruim 10 jaar later gebouwd.

Het tweede overdekte zwembad werd in 1912 geopend aan de Hobemastraat, nabij het Museumplein, in het gebouw waar voordien de rijwielschool *Velox* was gevestigd. De rijwielinporteur Vrolik had voor de bouw van deze rijkschool de architect genomen die ook het zwem-

Goede zwembaden voor de jeugd

bad aan de Heiligeweg had gebouwd. De luxe rijwielschool werd geopend toen in feite de *bicycle-boom* van de jaren negentig al over haar hoogtepunt heen was. Nadat de school in het begin van de 20^e eeuw werd opgeheven, diende *Velox* nog enkele jaren tot expositie ruimte voor industriële producten. In 1910 liet de Amsterdamse arts Otto Lantz zijn oog vallen op het gebouw om er zijn kliniek in te vestigen. Hij zag er echter vanaf en bouwde zijn Boerhaave-kliniek in de directe omgeving, maar het mooie *Velox*-gebouw liet hem niet los. Met de hygiënische gedachte, waar in die tijd veel artsen mee rond liepen, wist hij medici en anderen te motiveren om met particuliere middelen *Velox* om te bouwen tot het Zuiderbad. In beide overdekte Amsterdamse zwembaden werd vanaf 1921 gelegenheid gegeven tot klassikaal schoolzwemmen. Tot een doeltreffende organisatie van dit klassikaal zwemmen kwam het nadat de Commissie voor de Propaganda van de Nederlandsche Zwembond omstreeks 1920 haar activiteiten ging richten op verbetering en nieuwbouw van zwembaden. Dit leverde op korte termijn 69 geschikte zwembaden op. In diverse steden werd volgens het systeem van particuliere deelname aan sportfondsen de populaire sportfondsenbaden aangelegd. De toevoeging van een apart instructiebad, zoals in Amsterdam-Oost,

maakte dergelijke baden in het bijzonder geschikt voor continue gebruik voor instructie aan de schooljeugd. Belangrijk was dat de Nederlandsche Zwembond in 1920 gelijk begon met het opleiding van zweminstructeurs die bij kinderen op een pedagogische wijze watervrees wegnamen en hen de techniek van het zwemmen leerden. Vanaf 1917 was zwemmen wel opgenomen bij de gymnastiekopleiding voor het middelbaar onderwijs, maar aan de pedagogiek van de zweminstructie, werd vrijwel geen aandacht gegeven. In 1921 nam Amsterdam opnieuw een belangrijk initiatief door op de gemeentescholen schoolzwemmen in te voeren. Dit voorbeeld kreeg navolging: in 1930 waren er ten minste 33 gemeenten waar aan schoolkinderen zwemles werd gegeven door gediplomeerde badmeesters of door bevoegde gymnastiekonderwijzers.

Wordt vervolgd

AAN DE BAK IN HET VAK

INFO LZK SCHOOL W.B. NOTEBOOM SCHOOL VOOR LANGDURIG ZIEKE KINDEREN

In de vorige aflevering stond het verhaal van Klaas Vreugd. Hij werkt op een wel heel bijzonder type onderwijs. De redactie kreeg daar vragen over.

Vandaar enige info over de LZK school W.B. Noteboom.

De W.B. Noteboom is een openbare school voor speciaal onderwijs. Er wordt onderwijs verzorgd aan langdurig zieke kinderen (LZK) in de leeftijd van 3 tot 12 jaar. Kinderen die meestal al veel hebben meegemaakt. Vaak hebben zij een langdurige medische begeleiding of ziekenhuisopnames achter de rug. Door hun ziekte was er soms sprake van een hoog schoolverzuim. Door hun ziekte kunnen zij te maken hebben gehad met overbescherming en verwennen, maar ook met geplaag en onbegrip.

De school wordt bezocht door kinderen van wie vaststaat dat er sprake is van een medische aandoening, al dan niet in combinatie met (ernstige) ontwikkelingsachterstanden. De kinderen hebben een speciale aanpak nodig waarbij een aangepaste omgeving en medische ondersteuning onontbeerlijk is. De school biedt een omgeving die in alle opzichten gezond is voor de leerlingen en hen de kans biedt om optimaal van het onderwijs te profiteren. Bij veel ouders roept de naam 'school voor langdurig zieke kinderen' een beeld op van een school met allemaal bedlegerige kinderen. Wie op de W.B. Noteboom

rondkijkt, krijgt een heel ander beeld. De meeste kinderen zien er niet ziek uit. De algehele gezondheidstoestand van de leerling krijgt op school veel aandacht. Het kan zijn dat een kind door problemen met zijn gezondheid speciale aandacht of verzorging nodig heeft.

AANDOENINGEN

In veel gevallen is er sprake van een combinatie van medische aandoeningen. Er kan dan sprake zijn van:

- luchtweg aandoeningen (bijv. cara of longfibrose)
- nier- en urogenitale aandoeningen (bijv. nierinsufficiëntie)
- stofwisselingsstoornissen (bijv. diabetes mellitus, cystic fibrose, coeliakie)
- bloed- en bloedsomloop aandoeningen (bijv. lymfekliercarcinoom, hemofilie, sikkelcelanemie, hartproblemen, immuundeficiëntie)
- maag- en darmproblemen (bijv. Hirschsprung, cloaca cognenit)
- huidaandoeninge (bijv. eczeem en brandwondlittekens)
- aandoeningen aan het centraal zenuwstelsel, CZS (hydrocephalie,

neurofibromatose, panhypopytuitarisme, migraine)

- chromosomale afwijkingen (bijv. het syndroom van Turner, Ehlers-Danlos)
- tumoren
- orgaantransplantaties
- aandoeningen aan het bewegingsapparaat (bijv. reuma).

ONDERWIJSPROGRAMMA

Binnen het onderwijsprogramma wordt, waar mogelijk, gelijke tred gehouden met het reguliere basisonderwijs, waarbij er uiteraard bijzondere aandacht is voor de verschillen tussen leerlingen. Voor de school staan de onderwijskundige- en medische hulpvragen van de leerlingen centraal. Daarom is er voor gekozen leerlingen waar mogelijk in te delen op grond van hun ontwikkelingsniveau en mogelijkheden. Op deze wijze kan de speciale benadering vooral door de leerkracht en klassenassistent binnen een groep op effectieve wijze gerealiseerd worden. De kinderen zijn ingedeeld in een kleuter-, onder-, midden- of bovenbouw. Bewegingsonderwijs neemt op deze school een bijzondere plaats in. De accommodaties zijn goed ingericht en de school kent ook bijzondere voorzieningen. Zo is er extra aandacht voor zwemmen en wordt samen met de naburige mytyl/tytylschool gebruikgemaakt van een eigen zwembad. De school streeft ernaar de leerlingen, ondanks hun medische problemen, goede mogelijkheden te geven voor het vervolgonderwijs. Dit betekent dat kinderen, afhankelijk van hun mogelijkheden, naar alle mogelijke vormen van voortgezet onderwijs kunnen doorstromen, variërend van praktijkonderwijs tot vmbo, havo en vwo. De school kent geen wachtlijsten. De school heeft een eigen website: www.wbnoteboomschool.nl ◀◀

CORRESPONDENTIE: mnkvreugd@planet.nl

DIDACTIEK

VERVOLG OP LEREN SPELEN DOOR SLIM TE VOETBALLEN

SPELERVARINGEN BEGRIJPEN, INTEG RE

In voorgaande nummers is in de artikelen 'leren spelen door slim te voetballen' (1 en 2) behandeld hoe je spelproblemen kunt thematiseren en op niveau kunt aanbieden in het spelonderwijs. In de komende twee nummers wordt in twee artikelen het belang behandeld van de reflectie op de spelprincipes door leerlingen met voorbeelden van info-/taakbrieven. Hoe kunnen leerlingen leren zelf spelproblemen op te lossen? Wat betekent dat in de praktijk? Door: Edwin Timmers, Thiemo Meertens en Maarten Massink

Naast het oplossen van spelproblemen (zie ons vorige artikel) gaat het bij het leren spelen ook om het geleidelijk oplossen van ensceneringsproblemen. Deze laatste hebben te maken met de organisatie van spelactiviteiten en spelsituaties. Met name door het spelen van de rol van coach of scheidsrechter leren spelers hoe ze iets kunnen regelen én leren ze zichzelf en anderen beter te spelen. Spel- en ensceneringsthema's zijn de hulpmiddelen voor de docent om bepaalde leerinhouden nadrukkelijk aandacht te geven. Als dat

ook nog meer opmaat van een team of zelfs van een individuele speler is en geprobeerd wordt na te gaan 'wat en hoe' een speler leert, ontstaat (leer)procesgericht onderwijs. Het vereist zowel van de speler als de docent een actief pendelen tussen beleven-leren-leren te leren. Ook dat motiveert en activeert het leren. Een spel moet je regelmatig kunnen beleven, er in op kunnen gaan, er plezier in krijgen en niet direct met de noodzaak: er iets van of mee te leren. Maar...we zijn een leervak dus creëren we situaties, waarin

Voorbeeld van een schema in een info-/taakbrief

Kiezen voor verandering van een spel om een spelprobleem op te lossen.

Een spel loopt niet. Wat nu? We kunnen:

- 1 een ander 'nieuw' basis- of eindspel kiezen óf
- 2 de spelregels van het spel dat we spelen veranderen om tot een ander spel te komen

Dat 'nieuwe' spel moet aan het volgende voldoen.

- 1 Spelechtheid. Het spel heeft duidelijke verwantschap met een eindspelvorm. Bij een positieospel vier tegen twee met twee doelen worden de regels, technieken en tactieken van een eindspelvorm toegepast. Alleen wordt de regel toegevoegd: 'het team in balbezit heeft steeds een overtal aan aanvallers'.
- 2 Het accent ligt op het oplossen van een bepaald spelprobleem. Dat kan (1) door het veranderen van regels van een eindspel (om meer breedte in het aanvalsspel te krijgen kan bijvoorbeeld worden gescoord op twee naast en uit elkaar op de achterlijn geplaatste doeltjes) óf (2) door het vaststellen van speelregels ('we spelen man tegen man; we doelen alleen in beweging').

Spelregelveranderingen kunnen betrekking hebben op:

- a De balbehandeling. Spelen met een bal die lichter of zwaarder is of spelen met groter of kleiner spelmateriaal. De bal op een of meerdere manieren en met of zonder beperkingen spelen.
- b Het scoren. Vergroten of verkleinen van het doel(vlak). Doelen op een eindlijn of rondom de doelen kunnen scoren. Spelen met of zonder beschermd balbezit. De wijze van scoren kan worden veranderd en/of het aantal punten dat er mee kan worden verdiend.
- c Het samenspelen en samen tot scoren komen. Het speelveld in omvang verkleinen of vergroten. Zonder of met grenslijnen spelen. De ruimte waarin of waar vanaf kan worden gescoord vergroten of verkleinen. De wijze van samenspelen veranderen.
- d Het als team uitspelen van een tegenpartij en scoren respectievelijk het voorkomen daarvan. Spelersaantal en -verdeling wijzigen. Meer aanvallers dan verdedigers of meer verdedigers dan aanvallers. Met meer of minder lichamen contact gaan spelen, de wijze waarop of het aantal keren samenspelen voor er gescoord wordt vrij laten, aangeven of beperken. Wel of geen beperkingen in het mogen aanvallen van de balbezitter.

- 3 Een spel moet door de spelers als spel beleefd kunnen worden. Daarvoor is nodig: een duel tussen twee teams of individuele spelers en er kan worden gescoord, het kan wel of niet lukken, er kan worden gewonnen of verloren.

LEGEN EN TOEPASSEN (1)

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Flagfootball, een spel met veel principes

problemen tot leren kunnen stimuleren: 'ik heb moeite met scoren!'. Parallel aan dat ervaren van: mijn spelproblemen worden in enige mate en geleidelijk opgelost, ontstaat de mogelijkheid tot een 'leren leren', leren hoe je het eigen spel verder kunt ontwikkelen en dus ook (in bijvoorbeeld de rol van scheidsrechter of coach) het spelen van anderen.

LEREN SPELEN DOOR LEREN VOETBALLEN, BASKETBALLEN, ...

Beter leren voetballen én beter leren spelen veronderstelt dat er transfer plaatsvindt. Bij voetballen leer je bijvoorbeeld dat je bij balbezit altijd naar twee kanten de bal moet kunnen afspeelen. Medespelers moeten je dus willen helpen die afspeelmogelijkheden te laten ontstaan. Maar deze actie speelt bij alle doelspelen een rol. Neem het individueel passeren van een tegenstander. Dat lukt alleen als je 'tijdig' versnelt. Het gaat om de juiste timing. Dat 'tijdig' gebeurt bij hockey, door het gebruik van sticks, dus eerder dan bij voetbal. Doe je het te vroeg dan kan de tegenstander daarop reageren en ben je de bal misschien kwijt.

Om transfer te doen ontstaan is het volgende nodig.

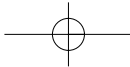
- Een speler kent en begrijpt de *spel- of leerprincipes*. De kern of de essentie van een activiteit (zoals spel) of een actie worden bewust (gemaakt). Leren spelen is dus ook leren spelen met principes. Voorbeelden van principes zijn: als een tegenstander je aanvalt scherm dan de bal met je lichaam af, gebruik de speelveldruimte

en maak ruimte, hou de bal bij het dribbelen dicht bij je.

- Er is een vergelijkbare leersituatie en leer- of spelvormen nodig én een overeenkomstige leer- en spelstructuur die door de deelnemers als vergelijkbaar/overeenkomstig worden beleefd.
- 'Bedenk één of meerdere manieren om je tegenstander te passeren in de spelvorm één tegen één met twee doeltjes (spelvorm). Laat elkaar in de loop van de les die mogelijkheden zien. Ga door met spelen en probeer eens een andere variant (leervorm)'. Dit toepassen bij voetbal, basketbal en later bij (uni)hockey en bij een per spel overeenkomstig spelniveau. De structuur van passeeracties is dezelfde: versnellen, bal op moment van passeren ver van de tegenstander houden, eventueel je lichaam tussen bal én tegenstander en zonder of met een schijnbeweging in de richting waarheen je dan vervolgens *niet* gaat.
- Ook het toepassen van situatie- en activiteitoverstijgende schema's (overzicht van aanvals- en verdedigingsvaardigheden), werkpatronen (zoals totaal-deel-totaal, plaatje-praatje-daadje) en vuistregels (zoals 'al spelend leren') maken (enscenerings)transfer mogelijk. Het gaat hier om thema's met betrekking tot het regelen van spelsituaties of spelactiviteiten.

PENDELEN TUSSEN BELEVEN, LEREN EN LEREN TE LEREN

Het is belangrijk voor de motivatie van spelers dat ze een spel plezierig vinden. De kans daarop is het grootst als spelers zo'n spel in

Welke aanwijzingen kan ik een medespeler geven of op welke punten moet ik zelf bij het spelen letten?

Stel jezelf achtereenvolgens de volgende vragen.

1 Wordt het doel van een activiteit gerealiseerd?

Ja? Ga zo door!

2 Nee? Wat is de *kernhandeling/het principe* van een activiteit?

Lukt het nu?

Ja? Ga zo door!

3 Nee? Wat zijn de gewenste *handelingen* die aan een geslaagde uitvoering een bijdrage kunnen leveren? Wat zijn de kernvaardigheden binnen een bewegingsactiviteit die moeten worden uitgevoerd?

Lukt het nu?

Ja? Ga zo door!

4 Nee? Wat zijn de *bewegingen*, de posities en acties van lichaamsdelen, binnen een handeling?

Een voorbeeld.

1 Wordt het doel van een activiteit gerealiseerd?

Lay-up: scoren in beweging door de bal via het bord bovenhands in de basket te spelen!

Voetbaldribbel: met tegenstanders in de buurt de bal naar het doel van de tegenstander zien te brengen!

Ja? Ga zo door!

2 Nee? Wat is de *kernhandeling/het principe* van een activiteit?

Lay-up: maak je zo lang mogelijk/kom zo dicht mogelijk bij de basket!

Voetbaldribbel: loop, kijk naar voren en hou de bal steeds vlak bij je!

Lukt het nu?

Ja? Ga zo door!

3 Nee? Wat zijn de gewenste *handelingen* die aan een geslaagde uitvoering een bijdrage kunnen leveren?

Wat zijn de kernvaardigheden binnen een bewegingsactiviteit die moeten worden uitgevoerd?

Lay-up: maak twee lange laatste stappen en zorg direct voor een aanvalsrebound!

Voetbaldribbel: hou de bal zo ver mogelijk van je tegenstander vandaan!

Lukt het nu?

Ja? Ga zo door!

4 Nee? Wat zijn de *bewegingen*, de posities en acties van lichaamsdelen, binnen een handeling?

Lay-up: strek je arm (actie), speel de bal met een ontspannen pols tegen het bord (positie), breng je rechter knie energiek omhoog...

Voetbaldribbel: speel de bal afwisselend met binnen- en buitenkant van je voet (actie); hou de bal 'onder' je lichaam (positie)...

Een voorbeeld van een vuistregel is de uitspraak: 'al spelend leren spelen'.

Basis- en eindspelvormen zijn de ingrediënten van het leren spelen. Alles wordt geleerd in een spelvorm en is naar beleving een 'spel'. Dat wil zeggen:

1 er kan worden gescoord,

2 er is sprake van twee partijen/een tegenstander die beide wil(len) winnen.

Je kiest dus voor een eindspelvorm, constateert een probleem, past de spelregels aan, waardoor dat probleem accent krijgt óf kiest voor een 'nieuw' spel. Maar....al spelend leer je spelen!

Voorbeeld van een werkpatroon in een info-/taakbrief

een eindspelvorm (het 'totaal') spelen en ze ruimte krijgen om een spel voldoende te kunnen beleven. Tijdens het spelen ontstaan na enige tijd 'problemen' die tot leervragen bij spelers kunnen leiden of die door coach én spelers worden benoemd en geanalyseerd,

waarna voor een betere oplossing wordt gekozen. Het begin van een leerfase en toepassing van leermethoden: totaal-totaal of totaal-deel-totaal. Ze willen iets beter of anders gaan doen. Een volgende stap is het zelf kunnen verbeteren van je spel of dat van anderen. Het is

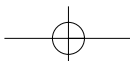

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Overleg

'leren hoe te leren' en vereist het toepassen van spelkennis (met spelregels, tactieken, technieken) en coachvaardigheden (jezelf en anderen aanwijzingen geven en toepassen van schema's, werkpatronen en vuistregels). Spelers leren er hun eigen problemen mee op te lossen en het bevordert transfereffecten. Kennis en vaardigheden worden wendbaarder toegepast. Beleven, leren, leren te leren vindt over een langere periode gezien afwisselend plaats. Zowel de docent/coach als speler verschuift regelmatig de aandacht naar één van deze drie aspecten. Pendelt heen en weer. Voetballen én spelen gebeurt dan slimmer.

Voor leren én leren te leren staan verschillende werkvormen en middelen tot onze beschikking. Eén ervan is het gebruik van cd-roms¹, waarmee zowel de docent, de trainer-coach als de speler zelf het spelgedrag van zichzelf en anderen kan beïnvloeden. In het kader van het ESEP-project² zijn dergelijke cd-roms ontwikkeld. Het biedt mogelijkheden om op basis van eindspelvormen tot aanwijzingen/coachingspunten te komen, basisspelvormen te kiezen om spelproblemen te accentueren en op te lossen of om vaardigheden in speléchte taken met de nodige aandachtspunten te oefenen.

Ook met schriftelijke leermiddelen (les- of informatiebrief, taakbrief, kijk- of ontwerpviewer, werkboek/studiewijzer) kunnen leerlingen hun spelkennis toepassen. Schema's, werkpatronen en vuistregels bieden daarvoor mogelijkheden.

NOTEN

¹ In een intern project is door een groep opleiders een spel cd-rom gemaakt, waarin schema's, werkpatronen en vuistregels door

leerlingen 'al spelend' kunnen worden toegepast. Een schriftelijke docenthandleiding is toegevoegd. Het wordt in de loop van 2005 door uitgeverij Edu'actief te Meppel op de markt gebracht. Door 14 opleiders van de Hanzehogeschool, Instituut voor Sportstudies, ALO is een praktijkboek gemaakt met als thema 'Activerende didactiek voor gemotiveerd en ontwikkelend leren bewegen en sporten'. Hierin veel aandacht voor meer gemotiveerd en actief leren door leerlingen. Ook met vele voorbeelden van leermiddelen i.c. schema's, werkpatronen en vuistregels voor leren én leren te leren. Het boek verschijnt in maart 2005 bij De Vrieseborch in Haarlem.

² In een internationaal uitgevoerd project (ESEP) van de universiteiten van Gent, Porto en Praag en de Hanzehogeschool, Instituut voor Sportstudies Groningen is een onderwijsleermodel (Invasion Games Competence Model) voor doelspelen (exemplarisch uitgewerkt voor basketbal en handbal) gemaakt. De kern van dit model is: speel een eindspel, ervaar een probleem en coach dat in het eindspel óf speel een basisspel, waarin dat probleem centraal staat, als dat nog niet voldoende is: oefen dan de vaardigheid in een aan het spel ontleende situatie. Spelers voeren ook de rol van scheidsrechter en coach uit om het spel(en) beter te leren en er elkaar mee te ondersteunen. Aan de hand van een drietal cd-roms kunnen docenten/trainers en spelers door beelden van eindspelen (basic game forms), basisspelen (partial game forms) en spelechte vaardigheidstaken (game like tasks) 'al spelend' kennis en inzicht voor het onderwijzen/trainen én leren op het niveau van 'beginner' en 'gevoerd' beginner krijgen. De cd-roms zijn in de loop van 2005 bij de genoemde instituten te verkrijgen. ◀◀

CORRESPONDENTIE: e.i.timmers@pl.hanze.nl

NASCHOLING

SCHOOLSPOORT

SOFT- EN HONKBALCLINICS VOOR H ET

De clinics rond toernooien of een wedstrijd staan de laatste jaren steeds meer in de belangstelling van de collega's. Van 2 tot 17 september organiseert de Koninklijke Nederlandse Base- en Softball Bond het WK voor landenteams in Nederland. De KNBSB ziet in dit WK een unieke kans om u te informeren over de laatste ontwikkelingen op het gebied van base- en softbal. Door: Aernout Dorpmans

De speeldata zijn zodanig gekozen dat de deelnemende landen ook hun profspelers kunnen selecteren. We gaan dus Major League Baseball-niveau te zien krijgen. Ook is het mooi dat de vakanties net achter de rug zijn. We kunnen wedstrijden bezoeken! Mede hierdoor is de organisatie er, denk ik, in geslaagd een schitterende clinic voor het voortgezet onderwijs neer te zetten.

In vijf steden: Haarlem, Rotterdam, Almere, Amsterdam en Eindhoven zullen in veertien dagen tijd 84 topwedstrijden gespeeld worden. In twee poules van negen teams wordt gestreden om twee maal vier plaatsen in de kwartfinales. Vanaf dat moment is de weg naar de finale een afvalrace. In Europa zijn Griekenland, Nederland, Spanje en Zweden zeker van deelname. Het Amerikaanse continent wordt vertegenwoordigd door Canada, USA, Brazilië, Colombia, Cuba, Nicaragua, Panama en Puerto Rico. Uit Azië worden China, Japan, Chinese Tapei en Zuid-Korea verwacht. Verder hebben Australië en Zuid-Afrika zich gekwalificeerd.

DE CLINIC

Deze clinic is bedoeld voor docenten lichamelijke opvoeding in het VO en BO-collega's die lesgeven aan groep 7 en 8. Studenten van de ALO's zijn ook van harte welkom. We willen tijdens deze clinic de docenten, veelal honkbalenthousiastelingen, bekwamen in de jongste ontwikkelingen in het soft- en honkbal die ook in het onderwijs te gebruiken zijn.

De clinic is verdeeld in drie workshops:

- 1 scholing van fundamentals: gooien, vangen, fielden en slaan
- 2 hoe leer ik in de Basisvorming de leerlingen in spelsituatieve vormen softbal aan?
- 3 hoe ga ik van softbal naar honkbal in de tweede fase VO?

Het eerste deel van de clinic is een scholing van de technische vaardigheden door de technische staf en experts van de KNBSB. In het tweede deel willen we u laten ervaren hoe u het spel technisch en tactisch kan scholen in klas 1 t/m 3.

In het laatste deel van de clinic staat de overstap van softbal naar honkbal centraal.

De workshops worden gegeven door docenten met ervaring in de topsport.

- 1 Michel Aussems, LO-collega, docent opleidingen en coördinator

talentontwikkeling bij de KNBSB. Coach van het Nederlands Pupillenteam.

- 2 Guus van Dee, LO-collega, docent opleidingen en bondsbestuurslid bij de KNBSB; fieldmanager van de Nederlandse Kadetten van 1998-2003.
- 3 Eén van de coaches van het Nederlands A-team of Jong Oranje.

Na afloop van de clinic is er voor de deelnemers een broodmaaltijd en wordt er een WK-wedstrijd bezocht. Tijdens de wedstrijd en de voorbereidingen hierop zal op tactische zaken ingegaan worden. De deelnemers kunnen deze wedstrijd als groep bezoeken en de docenten van de clinic zullen hen begeleiden. Na afloop van de wedstrijd is er een meeting met de clinic-docenten. We krijgen dan volop de gelegenheid om vragen te stellen.

KOSTEN EN INSCHRIJVEN

Voor deze clinic wordt een bescheiden bijdrage van u gevraagd. Leden van de KVLO betalen € 30,00 en niet-leden € 50,00. (Uw lidmaatschapnummer kunt u vinden op het adreslabel van *De Lichamelijke Opvoeding*).

Studenten van de ALO's betalen € 20,00. Hierbij zijn alle kosten zoals entree voor de wedstrijd, koffie, thee, maaltijd en handouts inbegrepen.

U kunt zich aanmelden door het inschrijfformulier vóór 15 augustus 2005 te faxen of te mailen naar: bondsbureau KNBSB, Perkinsbaan 15, 3439 ND Nieuwegein (e-mail: info@knbsb.nl, fax 030 294 3043).

Voor algemene vragen kunt u terecht bij:

Aernout Dorpmans van de afdeling Schoolsport van de KVLO. Tel.: 030 692 0847 of e-mail: schoolsport@kvlo.nl.

Guus van Dee, docent LO en bondsbestuurslid KNBSB. Tel.: 06 2903 0304, e-mail: g.van.dee@worldonline.nl.

R H ET ONDERWIJS

HET PROGRAMMA (ONDER VOORBEHOUD)

Eindhoven 3 september

Almere 11 september

Plaats clinic

Eindhoven**Almere**

Datum:	Zaterdag 3 september Ochtend en middag	Zondag 11 september Middag en avond
Wedstrijd:	China - Brazilië	Griekenland – Colombia
Cliniclocatie	Wordt nog bekendgemaakt	Wordt nog bekendgemaakt
Tijd:	9.00 - 16.30 uur	14.30 - 22.30 uur

Het programma per dag			
09.00 uur	ontvangst	14.30 uur	ontvangst
09.15 uur	presentatie KNBSB	14.45 uur	presentatie KNBSB
09.30 uur	omkleden	15.00 uur	omkleden
09.40 uur	eerste workshop	15.15 uur	eerste workshop
10.25 uur	tweede workshop	16.00 uur	tweede workshop
11.10 uur	derde workshop	16.45 uur	derde workshop
11.55 uur	omkleden	17.30 uur	omkleden
12.00 uur	pauze + broodje	17.45 uur	pauze + broodje
12.30 uur	voorbepreking wedstrijd	18.15 uur	voorbepreking wedstrijd
12.50 uur	naar tribune	18.45 uur	naar tribune
13.00 uur	wedstrijd	19.00 uur	wedstrijd
±16.00 uur	nabespreking	±22.00 uur	nabespreking
±16.30 uur	afsluiting	±22.30uur	afsluiting

Inschrijfformulier soft- en honkbalclinic 2005

naam: _____

adres: _____

postcode/woonplaats: _____

naam school: _____

e-mail adres: _____

type onderwijs: VO BO Student

schrijft in voor de clinic van: zaterdag 3 september 2005, Eindhoven

zondag 11 september 2005, Almere

handtekening : _____

Dit formulier vóór 15 augustus 2005 retourneren aan:

Bonds bureau van de KNBSB, Twinstate II, Perkinsbaan 15, 3439 ND Nieuwegein, o.v.v. KVLO WK clinic, fax: 030 294 3043

Nadat uw inschrijving ontvangen is, ontvangt u een routebeschrijving en een betalingsverzoek. Ontvangst van de betaling is bepalend voor de volgorde van inschrijving. *VOL is VOL!*

De routebeschrijvingen zullen vanaf augustus 2005 ook te zien zijn op de internetsite school & sport van de KVLO: www.schoolensport.nl.

KO LUM

ALS HET AAN MARIA LIGT WORDT DE HOMO SAPIENS EEN HOMO ZAPPIENS

De regering heeft nog maar net een enorme oorvijg ontvangen van de Nederlandse kiezers over haar beleid met betrekking tot het massaal 'nee' tegen de Europese grondwet, of een nieuw debacle is reeds in aantocht: de ministeries van OCW en van VWS laten hun gebrek aan consistent beleid over de beweeg- en sportcultuur van de jeugd blijken door nieuwe maatregelen die tegenstrijdig zijn en soms kant nog wal raken.

Nog geen vijf jaar geleden kwam een innoverend plan in werking waarbij de beide ministeries vele miljoenen (gulden toen nog) reserveerden voor een integrerende aanpak van de bewegingsarmoede bij de Nederlandse jeugd: Jeugd in Beweging (kortweg JIB) probeerde de schoolgebonden lichamelijke opvoeding te integreren met de sportbeoefening in de vrije tijd. Aangezien OCW gaat over onderwijs en dus over de lessen lichamelijke opvoeding op school en VWS over de breedtesport, werden beide ministeries daarbij betrokken. Vele projecten werden opgezet om enerzijds de lichamelijke opvoeding meer te richten op de huidige beweegcultuur en de sport dichter te laten aansluiten bij de school.

Nu enkele jaren later met twee bewindsvrouwen aan het roer wordt er flink langs elkaar heen geregeerd: Maria van der Hoeven wil aan de scholen overlaten of zij wel of geen gymnastiekonderwijs gaan geven aan hun leerlingen en daarmee de minimum tabel om zeep helpen.

Een week later gaat die zelfde Maria echter naar NOC*NSF om een sportovereenkomst te ondertekenen. Die andere staatsjuf Ross, die over sport gaat, wil dat over enkele jaren (2010) 90% van alle leerlingen in Nederland dagelijks kunnen sporten. Met Maria heeft ze afgesproken dat 'sporten' zowel tijdens als na schooltijd kan.

Wij kunnen er geen touw meer aan vastknopen: bewegingsonderwijs met de linkerhand de nek omdraaien en met de rechterhand schijnheilig de sportbeoefening stimuleren. Het verschil is echter groot: lichamelijke opvoeding op school is absoluut noodzakelijk om kinderen niet alleen hun hersens te trainen maar ook hun spieren. Spieren vormen ongeveer 80% en hersenen nog minder dan 5% van ons lichaam. Er moet op school dus veel meer gezweet en gehijgd worden en minder gerekend en getaald.

Het is een fabeltje dat kinderen vanzelf veel bewegen en dat de school daarvoor geen verantwoording heeft. Dat kinderen in hun vrije tijd zoveel bewegen kunnen als ze zelf willen, is een drogreden. In onze huidige maatschappij is geen ruimte genoeg voor sport en spel. Vijftig jaar geleden kon je op straat spelen, fietsen

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Veel bewegen

of lopen naar school, naar de sportclub en naar je vriendjes en vriendinnetjes. Dat kan allemaal niet meer: De kinderen worden in de auto van hot naar her gebracht. Ik liep dagelijks minstens een uur naar en van mijn basisschool; daarna fietste ik driekwartier heen en terug naar mijn middelbare school. Daarna voetbalde ik op het plein. Die vanzelfsprekende vormen van dagelijkse lichaamsbeweging mist de huidige generatie van kinderen en een uurtje sport per week op zaterdag kan dat niet goedmaken. Bovendien zijn teenagers screenagers geworden die veel van hun vrije tijd sms-en, zappen en op de pc allerhande (video)games spelen.

De school houdt de kinderen stil en de onveilige (verkeer en criminaliteit) leefomgeving maakt diezelfde kinderen ook inactief. Wanneer er dan in de omgeving van kinderen overal en altijd ook nog voedsel in overvloed is, ontstaat al op jeugdige leeftijd een positieve energiebalans. Kinderen worden dik en omdat ze dik zijn gaan ze nog minder bewegen.

Maria moet haar eigen verantwoordelijkheid nemen en niet alleen met de sport tot een goedkoop akkoordje komen. Wij gaan niet voor Maria bidden en smeken, wij vragen haar ons op argumenten te beoordelen.

Niet ieder kind beweegt vanzelf genoeg, die tijd is voorbij. Op school en in de vrije tijd is er nauwelijks nog gelegenheid voor onze moderne jeugd en bovendien zijn er zo veel aantrekkelijke passieve vormen van vrijetijdsbesteding, dat bewegen sterk gestimuleerd moet worden en passieve vormen van vrijetijdsbesteding (zoals tv-kijken) beperkt moeten worden.

De overheid heeft een dikmakende omgeving voor kinderen gecreëerd door Vinex-wijken te maken, speelveldjes te beperken en gemotoriseerd verkeer overal toe te laten.

In plaats van een evolutiedebat te beginnen over 'intelligent design' dient Maria samen met juf Ross pal te staan voor minstens een uur verplichte lichaamsbeweging op school van vier tot 18 jaar. Omdat elk kind dan leert over bewegen, leert te bewegen en daardoor ervaart hoe leuk bewegen is en zelf zijn sport kan kiezen om levenslang te blijven bewegen.

Zij maken van de homo sapiens een homo zappiens. ◀◀

AANKONDIGING**15 T/M 17 OKTOBER 2005****25STE THOMAS JAZZDANSDAGEN**

Van zaterdag 15 tot en met maandag 17 oktober 2005 worden de 25ste Thomas Jazzdansdagen georganiseerd in de Fontys Sporthogeschool in Tilburg.

Er wordt gedanst op vier niveaus van A tot D: van echte beginners tot gevorderden. Het eerste niveau is bedoeld voor diegenen die nog weinig of geen danservaring hebben. In plaats van een jazzdansles kunnen deelnemers ook meedoen aan de methodisch-didactische workshop die is gericht op het onderwijs. Voor nieuwkomers op A-niveau is er een speciaal kennismakingspakket.

De Thomas Jazzdansdagen staan garant voor drie gezellige dagen samen dansen om later enthousiast en geïnspireerd les te kunnen geven.

DOCENTEN

De volgende docenten hebben hun medewerking toegezegd: Jac Delsing, Eliane de Gendt, Niels van der Steen en Cora Ringelberg. Met een vijfde docent zijn we in bespreking.

INFORMATIE EN INSCHRIJVING

Een folder (inclusief inschrijfformulier) met alle informatie over de vier

verschillende dansniveaus en de docenten, kunt u aanvragen bij Rien van Oijen (tel.: 049 236 4178). U kunt ook een mailtje sturen naar thomasjazz@wanadoo.nl, dan krijgt u de informatie elektronisch toegestuurd.

In de *Lichamelijke Opvoeding* nummer 9 die op 19 augustus verschijnt, staat een uitgebreid artikel over deze Jazzdansdagen waarin de niveaus en docenten nader worden omschreven.

Er zijn 125 plaatsen beschikbaar en plaatsing geschiedt op volgorde van binnenkomst. Leden van de KVLO hebben daarbij voorrang, mits inschrijfformulier en betaling op tijd binnen zijn. Inschrijving is mogelijk tot uiterlijk 20 september 2005.

INLICHTINGEN

Voor nadere inlichtingen kunt u zich wenden tot Femke van Zeijl (tel.: 030 294 4682) of Wendy Kweens (tel.: 06 5479 3700), of mailen naar thomasjazz@wanadoo.nl

FOTO: ANITA RIEMERSMA

LAATSTE PAGINA

DOOR BAUKJE ZANDSTRA

Algemeen overleg bewegingsonderwijs

Op donderdag 8 september vindt in de onderwijscommissie van de Tweede Kamer een algemeen overleg over bewegingsonderwijs plaats. Daarin zullen diverse zaken besproken worden, waaronder preventie van ongevallen bij gymlessen en de brief het ALODO (ALO Directeuren Overleg) over de minimumlessentabel. Een vertegenwoordiging van het hoofdbestuur zal op de publieke tribune aanwezig zijn. Het wetsvoorstel wijziging profielen tweede fase zal nog voor het zomerreces naar de Tweede Kamer gaan. De behandeling is nog niet geagendeerd.

Kandidaatstelling hoofdbestuur

Het hoofdbestuur stelt u Ton van Rijn voor als kandidaat voor een functie in het hoofdbestuur. Het *curriculum vitae* staat op pagina 47 van dit blad. Afdelingen en groepen leden kunnen tot 1 oktober eigen kandidaten stellen met inachtneming van artikel 16 en 17 van de Statuten. De benoeming zal plaats kunnen hebben tijdens de Wintervergadering op 10 december 2005.

Rooster van aftreden

In 2005 treden de volgende bestuursleden statutair af: de heer G.W. Klein Lankhorst, de heer O.E.P. Erken, mevrouw M.G. van Bussel-Schippers. Zij stellen zich allen herkiesbaar. Tot 1 oktober kunnen tegenkandidaten gesteld worden met inachtneming van artikel 16 en 17 van de Statuten.

Afscheid mr. Jaap van der Blij

Op vrijdag 24 september hebben wij - aan het eind van een tropische en zeer gezellige personeelsdag - in de schaduwrijke tuin van het bureau te Zeist, en met een barbecue, af-

scheid genomen van Jaap van der Blij. In aanwezigheid van (oud)collega's, (oud)bestuursleden, familie en vrienden zijn 22 jaren collegialiteit en IRP deskundigheid op hartverwarmende en ludieke wijze de revue gepasseerd. Voorzitter Gert van Driel bedankte Jaap voor z'n deskundige en persoonlijke begeleiding van leden en overhandigde hem de zilveren KVLO-speld. Het bureau zal 'het fluitje' van Jaap missen. We wensen hem een mooie (FPU)tijd toe.

Afscheid Henny Derksen en Theo Boekhorst

Ook van twee schoolsportmedewerkers hebben we afscheid genomen. Henny Derksen heeft zich vier jaar ingezet voor de schoolsport en de website school en sport. Het afgelopen jaar heeft Theo Boekhorst de organisatie van de toernooien en Mission Olympic overgenomen van Henny. Wij danken hen voor hun bevoegenheid en inzet. We wensen Henny, nu hij aan één school verbonden is, een fijne werktijd toe en Theo een fijne pensioentijd.

Nieuwe medewerkers

Vanaf 1 augustus is Twan Belgers aangesteld (0,5 fte) als medewerker schoolsport. Twan is 31 jaar, heeft de ALO in Tilburg gedaan, is werkzaam aan het Bisschoppelijk college te Weert en is lid van het afdelingsbestuur Oost-Brabant. Hij heeft ervaring met schoolsport, met Mission Olympic en met het bouwen en onderhouden van websites. Bij de afdeling schoolsport zal Sander Blikenaal het komende schooljaar stage lopen. Sander is een vierdejaars student aan de Aalo. Maarten Massink, reeds bekend als redactielid en als auteur van diverse artikelen en boeken, is aangesteld

als praktijkredacteur (0,2 fte). Maarten is werkzaam aan de scholengemeenschap de Meergronden in Almere en is tevens door de KVLO gefaciliteerd om te schrijven aan het basisdocument voortgezet onderwijs.

We wensen beiden veel succes toe met hun nieuwe werkzaamheden en zijn verheugd hen als nieuwe collega's te kunnen begroeten. De sollicitatieprocedure voor een nieuwe IRP-medewerker is nog gaande.

Vooraankondiging landelijke studiedag basisonderwijs

De Haagse academie voor lichamelijke opvoeding (Halo) zal op 2 november 2005 de landelijke studiedag voor het basisonderwijs organiseren. Alle workshops, in totaal 20, zullen zich toespitsen op de beleving van kinderen binnen de lichamelijke opvoeding. Om het thema van de dag 'Leeft 't opdat het leert' extra kracht bij te zetten, zullen we zorgen dat deze dag nog lang in het geheugen van de deelnemers zal voortleven. Een reden te meer om de aankondiging in LO 9 in de gaten te houden.

Bureausluiting

Dit is de laatste LO van dit cursusjaar. Tijdens de zomervakantie is het bureau van de KVLO gesloten van maandag 25 juli t/m vrijdag 12 augustus (week 30, 31, 32). Dat geldt ook voor de afdeling rechtspositie. Alleen in uiterste nood kunt u in week 31 en 32 contact opnemen met de manager van het bureau, Lyda Westerbeek, tel: 06 5209 1619. Hoofdbestuur, medewerkers en redactie wensen u een prettige vakantie toe.

VAN HET HOOFDBESTUUR

KANDIDAATSTELLING VOOR HET HOOFDBESTUUR

CURRICULUM VITAE TON VAN RIJN

PERSOONSgegevens

Naam Ton van Rijn
 Adres Driehuizerkerkweg 226
 Postcode 1985 HV Driehuis
 Telefoon 0255 540 249
 Mobiel 06 2240 1354
 Burg. Staat gehuwd, vier kinderen
 Geb. datum 13 februari 1960

Opleidingen

2002-2003 Managementopleiding Hogeschool Haarlem
 1993-1994 Docentenopleiding Verkeerseducatie
 1989-1991 Opleiding Speciaal Bewegingsonderwijs, Semn. voor Orthopedagogiek
 1981-1985 Academie voor Lichamelijke Opvoeding Amsterdam
 1978-1981 Pedagogische Academie Beverwijk
 1976-1978 Havo KPAB te Beverwijk
 1972-1976 Mavo Ichthus College Driehuis

Loopbaan

2004-heden Directeur Inholland Academy, sector Onderwijs, Zorg en Welzijn.
 2003-2004 Adjunct-directeur Contractgroep Inholland/divisie educatie
 1996-2003 Nascholingscoördinator Pabo Hogeschool Haarlem
 1991-2003 Docent Bewegingsonderwijs, EHBO en verkeers-educatie Pabo Hogeschool Haarlem
 1985-1991 Groepsleraar en vakleraar bewegingsonderwijs op de Daaf Gelukschool (VSO OM) te Haarlem
 Docent bewegingsleer opleidingsschool voor verpleegkundigen de Brink
 Sportinstructeur beroepsbrandweer Velsen
 1085-1987 Vakleraar bewegingsonderwijs Bernard Alfrinkschool te Santpoort
 Vakleraar bewegingsonderwijs De Schakel te Leimuiden
 1982-1995 Docent sport- en spelgroepen (ex-) hartpatiënten gymvereniging Velsen
 1981-1985 Invalkracht basisschool De Golfbreker te Koog a/d Zaan

Maatschappelijke functies

2004-heden Voorzitter Vereniging Federatief Samenwerkingsverband Primair Onderwijs Velsen
 2004-heden Lid Raad van Toezicht ICTEntree Almere
 2004-heden Lid Raad van Toezicht ABZHW te Voorschoten
 2002-2004 Projectleider leergang Bewegingsonderwijs Primair Onderwijs
 1995-2004 Bestuurslid ICBS De Toermalijn Driehuis

1994-heden Bestuurslid landelijk Netwerk Pabodocenten Bewegingsonderwijs
 1998-heden Lid van het landelijk Platform Lichamelijke Opvoeding
 1988-1996 Bestuurslid KVLO regio IJmond
 1987-1993 Voorzitter Stichting Gezondheidszorg Kenia

Bereidverklaring

Ondergetekende Ton van Rijn is bereid bij verkiezing het hoofdbestuurslidmaatschap te aanvaarden.

W.g. Ton van Rijn

**BASISDOCUMENT
PRODUCTEN**

Wat willen we kinderen in de lessen bewegingsonderwijs op de basisschool leren en welke kwaliteit streven we daarbij na?

Jan Luiting Fonds

Studie- en publicatiefonds van de Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding (KVLO)
Buro: Zinzendorfflaan 9, 3703 CE Zeist
Postadres: Postbus 398, 3700 AJ Zeist
Fax: 030-6912810 E-mail: alg@kvlo.nl
Internet: www.janluitingfonds.nl

N I E U W

BELEVES

DIGITAAL LEERLINGVOLGSYSTEEM

Belevés is een gebruiksvriendelijk digitaal leerlingvolgsysteem, gebaseerd op de leerlijnen en tussendoelen uit het Basisdocument Bewegingsonderwijs.

Door gericht te kijken kan er gestructureerd en planmatig gewerkt worden aan de bewegingsontwikkeling van kinderen. De tussendoelen maken het mogelijk de vorderingen van individuele leerlingen te observeren. Op basis van die observaties kan leerhulp geboden worden en kunnen bewegingsarrangementen aangepast worden. Dit digitale leerlingvolgsysteem heeft veel toepassingsmogelijkheden, waaronder overzichten per leerling en per groep, het berekenen van gemiddelde scores en een snel overzicht van de bewegingszwakke leerlingen.

ISBN 90 72335 40 6, € 49,90

**BELEVES
LEERLINGVOLGSYSTEEM
BEWEGINGSONDERWIJS**

Gebaseerd op de leerlijnen en tussendoelen uit het Basisdocument Bewegingsonderwijs

Arnold Coenen en Jeffrey van de Vorst

**PRAKTIJK
REEKS**

SPORTIMPULS

Judo als spel

Jan Middelkamp

ISBN 90 72335 17 1 € 13,50

Gebruiksvriendelijk praktijkboek dat een brug slaat tussen jeugd judo en bewegingsonderwijs op basis van een spel- en kindgerichte visie. In samenwerking met de Judo Bond Nederland.

Golf als jeugdsport

Roel Timmermans

ISBN 90 72335 24 4 € 13,50

Rijk geïllustreerd boek dat achtergrondinformatie, basisprincipes en veel praktijksituaties biedt om golf bij jeugd te introduceren. In samenwerking met de Nederlandse Golf Federatie.

De volleybalspeeltuin

Kees Vrieswijk

ISBN 90 72335 20 1 € 13,50

Aantrekkelijke volleybalspelsituaties voor bewegingsonderwijs en jeugdvolleybal met veel zaalplattegronden en de introductie van het T-net. In samenwerking met de Nederlandse Volleybal Bond.

Atletiek als uitdaging

Diny Bom en Jan Vermeulen

ISBN 90 72335 28 7 € 13,50

Ideeënrijk praktijkboek voor bewegingsonderwijs en jeugd atletiek vanuit een speels-prestatieve benadering. In samenwerking met de Koninklijke Nederlandse Atletiek Unie.

Zwemmen na het zwemABC

Eric Pardon

ISBN 90 72335 33 3 € 14,90

Vernieuwend praktijkboek voor bewegingsonderwijs en jeugdzwemmen vanuit vijf verschillende verschijningsvormen van zwemmen. In samenwerking met de Koninklijke Nederlandse Zwembond.

Sportklimmen, spelen met evenwicht

Frans Melskens

ISBN 90 72335 34 1 € 14,90

Veilige en uitnodigende sportklimsituaties voor bewegingsonderwijs en klimsport met veel aandacht voor techniek, tactiek en spelvormen. In samenwerking met de Nederlandse Klim- en Bergsport Vereniging.

Schaatsen jong geleerd

Henk Gemser

ISBN 90 72335 37 6 € 13,50

Toegankelijk praktijkboek voor bewegingsonderwijs en schaatssport met basisinformatie over leren schaatsen en talrijke oefen- en spelvormen. In samenwerking met de Koninklijke Nederlandsche Schaatsenrijders Bond.

Jan Luiting Fonds

www.janluitingfonds.nl